

TARTU ÜLIKOOL

Pärnu kolledž

Turismiosakond

Cristel Raik

ÖKOLOOGILISELT JÄTKUSUUTLIKU SÜNDMUSE ARENDAMINE EESTI NÄITEL

Lõputöö

Juhendaja: Tatjana Koor, MSc

Pärnu 2020

Soovitan suunata kaitsmisele Tatjana Koor

Juhendaja nimi

//digitaalselt allkirjastatud//

Kaitsmisele lubatud

TÜ Pärnu kolledži programmijuht Tiina Viin

Programmijuhi nimi

//digitaalselt allkirjastatud//

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Cristel Raik

Autori nimi

//digitaalselt allkirjastatud//

SISUKORD

Sissejuhatus	4
1. Ökoloogiliselt jätkusuutliku sündmuse arendamine.....	7
1.1. Sündmused ja nende mõju.....	7
1.2. Sündmuste korraldamine	11
1.3. Ökoloogiline jätkusuutlikkus ja seda toetavad lahendused.....	15
2. Eesti sündmuste ökoloogilise jätkusuutlikkuse uuring	23
2.1. Uuringu meetod, valim ja korraldus.....	23
2.2. Uuringu tulemuste analüüs.....	27
2.3. Järeldused ja ettepanekud.....	42
Kokkuvõte.....	49
Viidatud allikad.....	52
Lisad.....	59
Lisa 1. Uuringu ankeet	59
Summary	66

SISSEJUHATUS

Sündmusturismi positiivseks omaduseks nimetatakse selle võimet leevendada sihtkohas madalhooaja tõttu tekkivat vähenenud nõudlust, sest siseturistid on potentsiaalsed kliendid, kes soovivad hooajavälisel ajal samuti meelt lahutada ning erinevatest tegevustest osa võtta (Connell, Meyer, & Page, 2015, lk 283–298). Sündmuste rolli madalhooaja leevendamisel rõhutatakse ka Eesti Riiklikus Turismiarenduskavas, mille sätestatud visioon on, et Eesti on 2020. aastaks inspireerivate sündmuste toimumise maa, kus toimuvad rahvusvaheliselt huvitavad ning reisimotivatsiooni loovad sündmused (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, 2013, lk 7–8).

Sihtkohta mõjutavad tegurid, mis sündmusturismi tagajärjel avalduvad, on muuhulgas sotsiaalsed, majanduslikud, keskkondlikud ja kultuurised ning need võivad olla nii kahjulikud kui ka kasulikud. Tihtipeale keskendutakse enim aga rahaliste aspektide uurimisele ja analüüsimisele. Sündmuskorraldajate kohustus on lisaks majanduslikele teguritele keskenduda ka teistele mõjuteguritele, mida sündmused loovad. (Raj, Rashid, & Walters, 2017, lk 37)

Turism mõjutab sihtkohti positiivselt mitmel viisil, näiteks parendab see kohalikku elu läbi rahalise sissetuleku tekitamise nii ettevõtetele kui ka riigile, samuti luuakse juurde töökohti (Archer, Cooper, & Ruhanen, 2005, lk 82). Küll aga mõjutab turism negatiivselt sihtkohta ümbritsevat looduskeskkonda, kus tuleb tähelepanu pöörata olulistele probleemidele nagu näiteks transpordivahendite liigkasutus, millest eraldub atmosfääri rohkesti heitgaase. Lisaks avaldab turism ökoloogilisele keskkonnale negatiivset mõju läbi väärtuslike energiavarude raiskamise ning kahjulike söömis- ja ostuharjumuste harrastamise. (Case, 2013)

Ökoloogilise jätkusuutlikkuse tagamine on tänapäeval üks olulisemaid väljakutseid ja kohustusi inimkonnale, sest Maa populatsioon on tõusmas ning loodusressurssid on

vähenevas ja saastunud. Hetkeolukorra ökoloogilised probleemid mõjutavad tulevase generatsiooni negatiivselt. (Arora, 2018) Säästva arengu tagamine on oluline seetõttu, et maailma ohustavad probleemid nagu kliimamuutus, veepuudus, liikide väljasuremine jne. Jätkusuutlike põhimõtete rakendamine saab toimida vaid siis, kui ökoloogiliselt haritud inimesed töötavad tervete ökosüsteemide, sotsiaalse kaasatuse ja ressursside õiglase jaotuse nimel. (Robertson, 2017)

Eelmise aasta Eventbrite-i uuringus arvas vaid kuus protsenti vastanud Põhja-Ameerika sündmuskorraldajatest, et keskondliku jätkusuutlikkuse tagamise kohustus mõjutab nende sündmuste korraldamist. Aasta hiljem tehtud uuringus vastas juba 59 protsenti korraldajatest, et nad liiguvad keskkonnamõtjude vähendamise suunas ning tähtsustavad jätkusuutlikkust kui prioriteeti. Kogu maailmas, sealhulgas ka ürituste turul, on säästev areng aktuaalne teema ning jätkusuutlikkus ei ole enam pelgalt riigisisene trend, vaid ka ülemaailmne kohustus. (Eventbrite, 2020, lk 11–12)

Jätkusuutlikkust tähtsustades võttis Euroopa Liit vastu otsuse, mille kohaselt tuleb 2021. aastaks igas liikmesriigis keelustada ühekordsed plastikust olmeesemed, millele on turul loodust säästvad alternatiivid olemas, näiteks ühekordsed plastiknõud, mida kasutatakse rohkesti ka sündmusturul (Leung, 2019). Samuti koostati Eestis riiklik strateegia nimega „Säästev Eesti 2021”, mille üheks eesmärgiks on ühendada ülemaailmsest konkurentsist tulenevad edunõuded säästva arengu põhimõtete ja Eesti traditsiooniliste väärtuste säilitamisega (Keskkonnaministerium, 2005, lk 6).

Eestis esindab säästva arengu põhimõtteid näiteks ettevõtte Topsiring, mis rendib üritustel korduvkasutatavaid joogitopse pandiraha eest (Ajujaht, 2018). Saaremaa ettevõtte Strawberry teeb joogikõrvi kohalikust pilliroost, mis on ühe asutaja sõnul seni kasutamata ja kiiresti taastuv ressurss saarel. Ettevõtte ootab oma klientideks festivale ja muid üritusi, sest toote puhul on ennekõike tegemist loodussõbraliku alternatiiviga ühekordsetele plastikust kõrtele. (Vinni, 2018)

2019. aasta lõpus avastati Hiina linnas, Wuhanis, koroonaviirus nimega Covid-19. Käesoleva aasta märtsis kuulutas Maailma Terviseorganisatsioon viiruse leviku ametlikult ülemaailmseks pandeemiaks. (Reynolds & Weiss, 2020) Riigid rakendasid

leviku peatamiseks erinevaid meetmeid, näiteks suleti piirid, peatati lennuliiklus, kehtestati karantiin, keelati kogunemised jne (Aytekin, 2020). Eelneva tagajärjel on töö häiritud ka sündmusturul, kuid sündmuste keelamine oli õige teguviis, et seljendada antud viirus (Littlefield, 2020). Samuti on mõjutatud säästva arengu valdkond. Susanne Pederson, *Global Green Growth Institute*-i liige, ütles *Green Growth Knowledge Partnership*-i veebiseminaril, et Covid-19 on jätkusuutlikule arengule tõsine oht, sest tõenäoliselt jäävad kriisijärgses maailmas jätkusuutlikud põhimõtted valitsuste eesmärkide seas tagaplaanile ning ka rahastus läheb mujale (GGKP, 2020).

Eelnevast lähtuvalt on probleemküsimuseks: Kuidas tagada sündmuse ökoloogiline jätkusuutlikkus? Töö eesmärk on esitada Eestis toimuvate sündmuste korraldajatele ökoloogilise jätkusuutlikkuse tagamiseks ettepanekuid, mis põhinevad küllastajate arvamusele. Uurimisküsimus on järgmine: Milline on Eestis toimuvate sündmuste küllastajate arvamus ja kaasatus sündmuste ökoloogilise jätkusuutlikkuse tagamisel?

Lõputöö eesmärgi saavutamiseks on autor püstitanud järgnevad uurimisülesanded:

- 1) anda ülevaade sündmuste liikidest, mõjust ja korraldamisest ning viisidest, millega on võimalik muuta sündmust ökoloogiliselt jätkusuutlikumaks;
- 2) viia läbi küsitluse meetodiga uuring, mille eesmärk on teada saada, milline on küllastajate arvamus ja kaasatus seoses loodussõbralike meetmete rakendamisega Eestis toimuvatel üritustel;
- 3) analüüsida uuringu tulemusi;
- 4) teha järeldusi ning esitada Eesti sündmuskorraldajatele ettepanekuid, mis tuginevad küllastajate arvamusele, sündmuste ökoloogilise jätkusuutlikkuse tagamisest.

Töö koosneb kahest peatükist, millest esimene on teaduslike allikate põhjal koostatud teoreetiline osa, milles käsitletakse sündmuste liike, mõju ja korraldamise tagamaid. Uuritakse negatiivse ökoloogilise mõju avaldumist sündmustel ning ökoloogilise jätkusuutlikkuse tagamise võimalusi sündmusturul. Töö teine osa on uurimuslik peatükk, milles kirjeldatakse uuringu meetodit, valimit ja korraldust ning teostatakse tulemuste analüüs. Tulemuste põhjal esitatakse ettepanekuid Eestis toimuvate sündmuste korraldajatele, kellel on võimalus omakorda tagada küllastajatele vajalikud vahendid, et nad saaksid ise ka sündmuse ökoloogilise jalajälje vähendamise osa võtta.

1. ÖKOLOOGILISELT JÄTKUSUUTLIKU SÜNDMUSE ARENDAMINE

1.1. Sündmused ja nende mõju

Inimesed reisivad sündmuste külastamise eesmärgil nii siseriiklikult kui ka välismaale, näiteks osaletakse üritustel, mis on seotud spordiga, muusikaga, teatriga, heategevusega jne. Üritustega seotud turism eksisteerib tänapäeval rahvusvahelisel tasandil. Käesolevas alapeatükis antakse ülevaade sündmustest ja nende liikidest. Samuti käsitletakse sündmusturismi ning sündmuste mõju.

Sündmuse mõistet defineeritakse võrdlemisi laiahaardeliselt ehk see on midagi, mis juhtub. Kui aga lisada sõna „korraldus”, siis saab alles järeldada, et tegemist on sündmusega, mida inimesed saavad ohjata ja planeerida. Korraldatavaid sündmusi võib seeläbi täpsemalt kirjeldada kui juhtumeid, millel on eesmärgid. Üks asi, mis on igal üritustel ühine, on kogukonna olemasolu, olgu see kohalik või ülemaailmne, seotud sealse äri või kultuuriga jne. Ürituse suurem mastaap tähendab rohkem sisalduvaid komponente ning seda seetõttu, et suuremal üritusel on rohkem asjalisi ja alagruppe, mis omavahel terviku moodustavad. (Raj, Rashid, & Walters, 2017, lk 4–7) Sündmuste toimumine olevat ka hea viis, millega täiustada sihtkoha mainet (Ritchie, 1984).

Kuna paljude sündmuste eesmärgid, toimumiskohad, sihtgrupid jms kattuvad, on neid keeruline klassifitseerida täpsetesse kategooriatesse (Raj, Rashid, & Walters, 2017, lk 5). Mõned avalike- ja eraürituste liigid on järgnevad (*Ibid.*, lk 10–15):

- spordiüritus – eesmärgiks on omavahel nii võistlemine kui ka sõbrunemine;
- religioosne üritus – näiteks palverännakud ja juutide *Bar Mitzvah*;
- kultuuriüritus – näiteks tänavatoidufestivalid ja karnevalid;
- muusikaline üritus – üheks eesmärgiks ühtekuuluvustunde tekitamine;

- poliitiline üritus – vajalik tihe koostöö meediaga, et sõna laialdaselt levitada;
- eraüritus – sünnipäevad, aastapäevad, lõpetamised jms sündmused lähedastega;
- turunduslik üritus – toovad kokku võimalikud koostööpartnerid erinevatest valdkondadest, nt tootesitlused, messid jne;
- ettevõtte üritus – ettevõttesisesed toimumised, näiteks konverentsid ja auhinnatseremooniad.

Olenemata liigist, omavad sündmused erinevate sihtkohtade turismisektorite toimimises tähtsat rolli, olles turistide jaoks ühed olulised motivaatorid, mis neid sihtkohti külastama meelitavad. Ülemaailmsel tasandil konkureerivad sihtkohad omavahel, et saada sündmusturu tarbijad enim raha kulutama. Lisaks sellele, et varieeruvus sündmuste valikus parendab sihtkoha mainet, on sündmuskorraldusest saanud ka üks võtmetegur sihtkoha turundamisel. Sündmuste korraldamine on muutunud üheks põhiliseks turismi osaks, millega kombineeritakse teisi turismis esinevaid elemente nagu näiteks majutus, toitlustus, vaatamisväärsused ja transport. (Leiper, 1990, lk 367–384) Nüüdisajal kasutatakse sündmuste potentsiaali ära nii sihtkohaturunduses kui ka majandusliku ja rahvusliku heaolu tagamises. Erasektori ettevõtted kasutavad samuti sündmusi kui võimalusi turundada, täpsemalt reklaamitakse oma tooteid ja/või teenuseid. (Allen, O’Toole, Harris, & McDonnell, 2011, lk 5)

Sündmusturismi asjalised ei korralda sündmusi ainult maine kujundamise eesmärgil, vaid on muutnud need ka iseseisvateks turismiatraktsioonideks, mille tõttu sihtkohti külastatakse (Getz, 1998, lk 411). Tänapäeval ei ole aga sündmused kasulikud vaid selleks, et turiste külastama meelitada, vaid nende toimumine on ka hea praktika, millele tuginedes on võimalik täita sihtkoha üldiseid arengueesmärke (Nhat, 2017, lk 62). Üks näide üritusest kui turismiatraktsioonist on *Oktoberfest*, Saksamaal, kus läinud aastal osales umbes 6,3 miljonit inimest, kelle seas oli külastajaid viiekümne viiest riigist (Oktoberfest, 2019). Lisaks võtsid näiteks tuhanded brasiillased ette pika reisi selleks, et külastada Belgias toimuvat muusikafestivali, *Tomorrowland*-i (Boelpaep, 2014).

Sündmused on olemuselt enamasti kultuursed ning nende toimumine suurendab ning julgustab võõrustajate ja külastajate vahelisi kokkupuuteid ja suhtlust. Eelneva tõttu

arvatakse, et sündmusturism võiks olla üheks võimalikuks alternatiiviks maailmas populaarseks muutunud massiturismile. Üritustel on lisaks nende turismi rakendamise potentsiaalile teisi positiivseid omadusi, näiteks saab nende abil koguda heategevuseks raha, anda hoogu kohaliku kogukonna ja kultuuri arengule, tagada inimestele vaba aja veetmise võimalusi jpm. Sündmusturismi populaarsust võib siduda selle võimega avaldada positiivset mõju mitmes valdkonnas. (Getz, 1998, lk 411)

Sündmusturism avaldab tänapäevalgi sihtkohale nii positiivset kui ka negatiivset mõju. Sotsiaalkultuurilisel tasandil aitavad sündmused näiteks muuta kogukonnaliikmete vahelist sidet tugevamaks ning taaselustada traditsioone, kuid sündmuste tagajärjel võib tõusta ka kuritegevuse, ebamoraalse käitumise ja hindade tase (Allen, Bowdin, O'Toole, Harris, & McDonnell, 2010, lk 61–64). Majanduslikul tasandil genereerib sündmuste toimumine sihtkohale sissetulekut ning loob töökohti (Cooper, Fletcher, Fyall, Gilbert, & Wanhill, 2008, lk 129). Lisaks loovad sündmused võimaluse edendada kohalikku ettevõtlust, kuid töökohtade asjus on kritiseeritud asjaolu, et enamasti on pakutav töö lühiajaline ning tihtipeale palkavad korraldajad olemasolevat, mitte kohalikku, töajõudu (Allen *et al.*, 2010, lk 68–69).

Inglismaal väljastati sündmuste majanduslikku tulu kajastav raport, mille raames esitati informatsiooni riigis toimuvate sündmuste tarbijate ja korraldajate kulutatud raha kohta. Kulud liigitati vastavalt sündmuse liikidele. Eelmainitud raportis selgus, et enim n-ö väärtuslik ürituse liik Ühendkuningriikides oli tol aastal äri seotud üritused ehk koosolekud ja konverentsid, mis tõid sisse 19,9 miljardit naela otsesest tulu. Uuringus oli esikoht järeltulijatest suuresti ees, sest teisele kohale tulnud messid ja laudad tõid riiki tulu 11 miljardit naela. Ülejäänud ürituste liigid, sealhulgas näiteks muusikalised üritused (1,3 miljardit naela), spordiüritused (2,3 miljardit naela) ja ettevõtete üritused (1,2 miljardit naela), teenisid kõik tulu vahemikus 1–3 miljardit naela. Kokku tõid kõik sündmused riigile tulu 39,1 miljardit naela. (BVEP, 2014)

Mõju keskkonnale hakkavad sündmused avaldama juba alates korraldamise algusest. Sündmuse jaoks vastava infrastruktuuri loomine on oma teostatavuse ajal kahjulik ümbritsevale keskkonnale. Kui infrastruktuur on valmis, avaldub negatiivne mõju vastavuses sellega, millises mahus inimesi seda kasutab. Liikluses võivad tekkida

ummikud ning avalikud kohad võivad olla ülerahvastatud. (Cook, Yale, & Marqua, 2010, lk 301) Negatiivsete keskkonnamõjude seas on muuhulgas ka reostus ja müra ümbruskonnas ning positiivsete hulgas näiteks keskkonnateadlikkuse tõus (Allen *et al.*, 2010, lk 61).

L.A. Jackson (2008) viis läbi uuringu, mille raames uuriti Florida piirkonna, Daytona Beach-i, kohalikelt sündmusturismi tagajärjel sihtkohale avaldunud mõju kohta. Uuringus küsiti kohalikelt küsimusi, mis olid seotud erinevate mõjuteguritega, mis avalduvad pärast sündmusi nende kodukohas. Tuli välja, et sealsete elanike arvates toovad üritused nende kodukohta palju positiivset sotsiaalset mõju, täpsemalt on kohalikele juurde tekkinud meelelahutusvõimalusi. Lisaks selgus, et neile meeldib küllastajatega suhtlemine ning uute kultuuridega tutvumine. Vähesed negatiivse mõjuna toodi välja näiteks narkootikumide kasutus, kohalike seaduste eiramine ja prostitutsiooni levik küllastajate seas.

Samast uuringust selgus, et enamus vastajate poolt nimetatud sündmusturismi positiivsed mõjutegurid avalduvad Daytona Beach-i majandusele ning nendeks olid näiteks töökohtade tekkimine, majanduskasv ja investorite huvi. Samas mainisid kohalikud, et negatiivse aspektina on tõusnud hinnad poodides ja kinnisvaraturul. Kuigi suur osa elanikest nõustus paljuski sotsiaalse ja majandusliku mõju osas, näiteks nõustudes, et enamasti kaalub positiivne üle negatiivse, olid keskkondliku mõju suhtes arvamused natuke lahknenud. Osad arvasid, et valitsusepoolne maksumaksjate raha investeerimine turismi infrastruktuuri ehitamisesse on positiivne, kuid teised arvasid, et valitsus peaks keskenduma rohkem looduse hoidmisele kui sündmusturismi turundamisele. (*Ibid.*)

Kanadas viidi läbi uuring (MacKay & Van Winkle, 2008, lk 69), mille eesmärk oli teada saada, mida arvavad küllastajad mõjust, mis nende tegevuse tagajärjel turismisihtkohale avalduvad. Küllastajate peamised nimetatud mõjuvaldkonnad olid prügi tekkimine ning taimestiku ja loomastiku häirimine (*Ibid.*, lk 78). Küllastajad olid küll teadlikud mõjust, mida nende tegevus ümbruskonnale avaldab, kuid nad ei teadnud, millised mõju leevendamise alternatiivid eksisteerivad (*Ibid.*, lk 86).

Lisaks ohtudele, mida sündmuste asjalised saavad ennetada, on sündmusturismis tekkinud ka terrorismioht, mis on keeruliselt kontrollitav ning võib realiseeruda ootamatult. Inimeste seas hakkas hirm eriti laialdaselt levima käesoleva aastatuhande alguses, 2001. aastal, kui New York-is toimusid terrorirünnakud kaubanduskeskustele. Nüüd suunavad terroristid oma rünnakuid ka konkreetselt turismisihtkohtadesse, kus sündmuskorraldajad on mures suurüritustel esineva terrorismiohu ja üldise ohutuse tagamise pärast. (Raj, Rashid, & Walters, 2017, lk 37) Näiteks 2017. aastal Ühendkuningriikides, Manchesteri areenil, Ariana Grande kontserdi ajal, õhkas enesetaputerrorist pommi, tappes 22 ning vigastades 59 inimest (Chan & Smith, 2017).

Sündmuse on erinevaid liike, mida iseloomustavad eesmärgid ja sihtgrupid. Sündmuse toimumine avaldab nii positiivset kui ka negatiivset mõju sihtkohale, seda ümbritsevale tehis- ja looduskeskkonnale, kogukonnale ja kohalikule majandusele. Eelnevat ilmestab näide sellest, kuidas sündmused võivad toimumiskohas tekitada juurde töökohti, kuid ka tõsta kinnisvarahindasid. Sündmustest on saanud turismiatraktsioonid, mille tõttu sihtkohti külastatakse. Sündmusturul esinevad erinevad ohutegurid, näiteks terroriohu tõttu on korraldajatel väljakutse tagada üritustel täielik turvalisus ning järelvalve.

1.2. Sündmuste korraldamine

Sündmuste korraldajad tegelevad erinevate probleemidega, mis võivad sündmuse toimumise tõttu tekkida või selle toimumist ohustada. Käesolevas alapeatükis käsitletakse sündmuste korraldamise põhimõtteid, protsesse ja kitsaskohti. Samuti tuuakse sündmuste ja nende korraldamise kohta näiteid maailmast. Raj, Rashid ja Walters (2017, lk 4–7) defineerivad sündmuskorraldust kui võimet kontrollida sündmuse eesmärgi, toimumiskoha ja osaliste protsessi. Ürituse korraldamise eesmärgid võivad olla kvantitatiivsed, näiteks piletitulu pealt kasumi teenimine, või kvalitatiivsed, mille puhul soovitakse pigem tekitada inimestele positiivseid emotsioone (*Ibid.*, lk 4–7).

Juhul, kui sündmused on kvaliteetselt organiseeritud, siis genereerivad need ümbritsevale keskkonnale võrdlemisi vähe negatiivset mõju ning seetõttu võiks sündmusturismi nimetada teiste turismivormide seas üheks jätkusuutlikumaks (Getz,

1998, lk 411). Järgnevalt on esile toodud seitse faasi, mis esinevad ürituse kavandamise protsessi ning mille on määratlenud D.C. Watt (2001):

- 1) sündmuse idee genereerimine ja esitamine;
- 2) teostatavuse analüüsimine (uuritakse sise- ja väliskeskkonda);
- 3) eesmärkide ja ülesannete püstitamine (toetatakse tarbija vajadustele);
- 4) rakendamise nõuete täitmine (tegeletakse eelarve, turunduse, ressursside ja saadavusega);
- 5) rakendamise plaani loomine (luuakse suhteid logistikaettevõtetega, koostööpartneritega jne);
- 6) ürituse toimumise ajal protsessi jälgimine ning selle põhjal ürituse edukuse hindamine;
- 7) eelneva põhjal järgmiseks sündmuseks valmistumine.

Loetelu järjestab D.C.Watt-i (2001) poolt määratletud etapid, mida ühe sündmuse planeerimisel läbitakse ning milles on esindatud tegevused, mis leiavad aset enne sündmust, sündmuse ajal ja/või peale sündmust. Mõned potentsiaalsed kitsaskohad, millele planeerijad peavad tähelepanu pöörama, on kõikvõimalikud riskid üritusel ja selle ümbruses, näiteks õigeaegne suhtlus kohalike võimudega, kohaliku kogukonna kaasamine arutellu ning planeerimise protsessi ja hädaolukorra jaoks plaani genereerimine (Raj, Rashid, & Walters, 2017, lk 266–269).

Planeerimises eristuvad sündmuste liikide seas näiteks konverentsid, mis on orienteeritud kõnelejatele ja delegaatidele. Konverentside puhul peab arvestama, et osalejaid on täpne ja kokkulepitud arv. Tihti peab lisaks üritusele pakkuma klientidele ka majutust ja toitlustust. Konverentsikeskused on tänapäeval välja töötanud sündmuskorraldajatele suunatud paketid, mis sisaldavad toimumiskoha renti, tehnikat, majutust, tööjõudu ja meelelahutust. (Raj, Rashid, & Walters, 2017, lk 271–272)

On veel ürituste liike, mis teistest eristuvad. Näiteks mega-üritused, mis on sihtkohtades toimuvad ühekordsed sündmused, millel on tohutult külastajaid ning ülemaailmne tuntus. Nende korraldamisele kulub märkimisväärset mahus rahalist ressursi, samuti avaldavad mega-üritused toimumiskohale ja kohalikule kogukonnale pikaajalist mõju. Mõneks näiteks siinkohal on olümpiamängud, jalgpalli maailmameistri võistlused ja

maailmanäitused. Mega-üritusi uurivas raportis toodi välja, kuidas mainitud üritustel lubatakse inimestele liiga palju seoses kasudega, näiteks lubatakse suuri majanduslikke hüvesid sihtkohale. (Müller, 2015) Mega-ürituste manatud illusiooni ühiskonnas tõestab ka küsitlus, mis viidi läbi kuuteistkümnnes riigis ning mille tulemusena arvas 68% vastanutest, et olümpiamängude korraldamine nende riigis tooks kaasa häid võimalusi, millega arendada piirkonna majanduslikku olukorda ja 73% arvas, et mängude pidamine tooks korraldavale linnale kasu (Kantar, 2014).

Muuhulgas tõi M.Müller (2015) oma raportis välja mega-ürituste iseloomuteguri, milleks on kulude alahindamine. Eelnevat põhjustavad mitmed asjaolud, näiteks on mega-üritustel fikseeritud tähtaeg, mida ei ole võimalik nihutada. Seetõttu graafikust mahajäämise puhul tuleb palgata töötajaid lisaks ning maksta ka öövahetuste eest. Kuna paljud mega-üritused toimuvad iga kord uues kohas, puuduvad kohalikel korraldajatel teadmised nõudlusest ja muust kaasnevast. Selle teadmatuse ja ebakindluse tõttu ehitatakse tihtipeale iga ürituse jaoks palju laiahaardelisem ja raskesti ülalpeetavam infrastruktuur, kui tegelikult vaja on. (*Ibid.*)

Näitena võib esile tuua India üritusesarja nimega *Commonwealth Games*, mille 2010. aastal toimunud ürituse raames väitsid korraldajad, et mängud lähevad maksma ligi 50 miljonit USA dollarit, kuid lõpuks oli kogumaksumus üle 4 miljardi dollari (High Level Committee for Commonwealth Games 2010, 2011). Suureks kulutajaks on alati olnud ka olümpiamängude sari, mis alates 1960ndast aastast ületab igal toimumiskorral oma eelarvet keskmiselt 179% võrra (Flyvbjerg & Stewart, 2012). Spordiga seotud mega-ürituste kohta on nende globaalse tuntuse ja kõrgete kulude tõttu läbi viidud suur ja ebaproportsionaalne hulk uuringuid. Eelneva ürituste liigi omadused ei ole aga kohaldatavad enamusele sihtkohtadele ning seeläbi ei aita kaasa kasulike planeerimisalaste soovitude koostamisele. (Getz & Page, 2016, lk 605)

Väikese mastaabiga üritused võivad genereerida küll vähem sissetulekut kui mega-üritused, kuid nende mõju kohalikule kogukonnale võib olla positiivsem (Matheson, 2006b; Seaman, 2004). Väiksemad üritused meelitavad vähem inimesi ja ettevõtlust ning seetõttu vajavad toimumiseks ka vähem ressursse (Gibson, Kaplanidou, & Kang, 2012). Võrreldes suurüritustega, on väiksematel üritustel oma väiksema ressurside

vajaduse tõttu suurem potentsiaal avaldada positiivset majanduslikku mõju (Agha & Taks, 2015, lk 211).

Kohalikud üritused ei genereeri võrreldes suurtemate üritustega lisaks rahale ka nii palju meedia tähelepanu ega meelita nii palju külastajaid. Enamasti piirdub meedia kajastus regiooniga, kus üritus toimub. Samuti vajavad väiksemate ürituste korraldajad planeerimiseks vähem aega kui mega-ürituste korraldajad. Kohalike ürituste alla võivad kuuluda näiteks erinevad kogukonna kogunemised ja pidustused ning ka kohalike ettevõtete ühised kohtumised, et luua võrgustikke. Siinkohal on väiksemate ürituste puhul oluline, et kogukonnaliikmed oleksid kaasatud planeerimise ja läbiviimise protsessi. Väikeste regionaalsete ürituste peamine eesmärk on ühendada kohaliku kommuuni liikmeid. (Dowson & Bassett, 2015, lk 4–5)

Korraldades ürituse erinevaid etappe ning nõustudes vastutusega, et üritus avaldab sotsiaalkultuurilist, keskkondlikku ja majanduslikku mõju, loob organisatsioon enda poolt maailmale positiivset pärandit. Mahajääv positiivne pärand on siinkohal materiaalsed ja immateriaalsed kasud, mis tekivad ürituse toimumisest kohalikule kogukonnale ja ümbruskonnale. Eelneva teostamiseks peab organisatsioon omandama moraalsusel põhineva juhtimiskultuuri. Lisaks kohalike elanike heaolu tagamise vastutusele, peaksid korraldajad keskenduma ka sellele, millist mõju avaldab üritus ülemaailmsel tasandil. (Jones, 2014, lk 4–5)

Iga ürituse taga on inimesed, kes määravad selle eesmärgi, temaatika ning seeläbi ürituse liigi. Nemad planeerivad ja ohjavad protsessi sündmuskorralduses kasutatavate taktikatega. Tihtipeale võib kindlas faasis tekkida veakoht. Ebareaalseks võivad muutuda mõnede mega-ürituste poolt tehtavad lubadused ja arvestused. Väiksemad üritused vajavad vähem ressursse ning avaldavad mega-üritustega sarnaselt ka positiivset mõju. Sündmuskorraldajate ülesandeks on analüüsida potentsiaalseid riske, et ettevõtmine osutuks edukaks, kuid alati ei ole iga kitsaskoha prognoosimine võimaluste piires. Samuti peavad nad end kurssi viima mõjuga, mida nende korraldatav üritus avaldab nii kohalikul kui ka globaalsel tasandil.

1.3. Ökoloogiline jätkusuutlikkus ja seda toetavad lahendused

Sündmustel on mitmeid mõjutegureid, mis avalduvad erinevatel tasanditel. Käesolevas alapeatükis keskendutakse looduskeskkonda mõjutavatele teguritele, mis sündmuste raames avalduvad. Täpsemalt uuritakse, kuidas ürituste toimumine mõjutab ökoloogilist tasakaalu ja looduskeskkonda üldiselt. Tuuakse esile potentsiaalseid trende, mis võivad oleviku ja tuleviku sündmuskorraldajaid suunata. Käsitletakse loodussõbralikke lahendusi, mille abil ökoloogilist jätkusuutlikkust rakendada.

Mitmed uurijad defineerivad jätkusuutlikkuse mõistet erinevalt. Mõned neist lähtuvad kolmeosalisest lähenemisest, mis tähendab, et jätkusuutlikkus peaks olema samaaegselt kasulik nii majandusele, keskkonnale kui ka ühiskonnale. Osad uurijad vaatlevad jätkusuutlikkust kui suhet, mis eksisteerib ühiskonna ja looduse vahel. Arvatakse, et taoline lahkeli, mis on tekkinud uurijate seas antud mõiste defineerimisel, on muutnud jätkusuutlikkuse kontsepti avatuks kõigile, kes soovivad seda poliitiliselt ja filosoofiliselt defineerida, viies tähelepanu eemale teadlaste asjakohaselt uurimistöölt (Robinson, 2004, lk 369–384).

Jätkusuutlik areng muutus rahvusvaheliselt päevakajaliseks teemaks 1987ndal aastal, kui ÜRO poolt asutatud ja tolelaegse Norra peaministri, Gro Harlem Brundtlandi, poolt juhitud Maaailma Keskkonna- ja Arengukomisjon avaldas aruande, mis kannab nime „*Our Common Future*”, mis on inglise keelest tõlgituna „Meie ühine tulevik”. Eelmainitud aruannet tuntakse kui Brundtlandi raportit ning see kajastas, millises seisundis oli keskkond ning millised olid võimalikud lähenemisviisid lahenduste leidmisele. Maaailma Keskkonna- ja Arengukomisjon kirjeldas jätkusuutlikku arengut kui arengut, mis suudab täita olevikus elavate vajadusi ilma tulevaste generatsioonide vajaduste täitmist ohtu seadmata. (World Commission on Environment and Development, 1987).

Ökoloogiline jätkusuutlikkus täpsemalt on pikaajaline vee, pinnase ja ökosüsteemide kaitsmine, samuti inimeste mõju vähendamine looduskeskkonnale ja inimeste tervisele (Löf, 2018). Põhilised keskkonnamõjud, mida sündmused avaldavad, on vee reostatus, energia liigtarbimine, õhu- ja mürasaaste ja prügi tekkimine. Samuti mõjuvad

sündmused kahjulikult loomastikule ja taimestikule. (O'Rourke, Irwin, & Straker, 2011, lk 342)

Sündmuste jätkusuutlikkusega seotud trendid on kujunenud läbi aastate. J.J. Goldblatt (2000) koostas tabeli, kus on esindatud erinevate valdkondade suundumused 25 aasta vältel. Esile toodi nii loodus- kui ka tehiskeskkondlike trende, mis võivad esineda sündmuste turul viie aasta lõikes ning need on järgnevad (*Ibid.*):

- 2005 – tavapärase energia kulud tõusevad ning ürituste ülalpidamiseks hakatakse rohkem kasutama alternatiivseid energiaallikaid nagu näiteks tuuleenergia;
- 2010 – sündmusturul kehtestatakse loodust säästvad regulatsioonid, luuakse standardeid;
- 2015 – globaalne soojenemine eskaleerub ning sündmuskorraldajad peavad arvestama muutuva ilmaga, tegeletakse ventilatsiooni- ja küttesüsteemidega;
- 2020 – puhast joogivett hakkab vähemaks jääma ning arenenud riigid täiustavad sündmuste jaoks vee taaskasutus- ja puhastussüsteeme;
- 2025 – toimuvad suured arengusammud meditsiinis, põllumajanduses ja teistes teadustes ning sündmustel vähendatakse õnnetuste ja riskide arvu tänu täpsemale prognoosimisele ja vahelesekumisele.

Hilisemad uuringud on samuti käsitlenud ürituste loodussõbralikke trende. Eventbrite (2020, lk 11–12) viis läbi uuringu, mille vastajateks olid 6843 sündmuskorraldajat üle maailma. Esimese 2020. aasta trendina toodi välja jätkusuutlike meetmete rakendamine sündmustel. Vastanud korraldajate seas olid kõige populaarsemad viisid, millega sündmustel loodust säästa, e-piletite kasutamine (87%), korduvkasutatavate või biolagunevate esemete kasutamine (50%), taimetoidu pakkumine (46%), ühistranspordi ja sõidujagamise julgustamine (38%) ning korraldamine kohtades, kus sorteeritakse prügi (19%). Kuigi kestva arengu tähtsustamise trend esines globaalselt, olid motiveerituse tasemed piirkonniti erinevad. Näiteks Uus-Meremaal vastas 77% ürituskorraldajatest, et püüdnud oma sündmuste keskkondliku jätkusuutlikkuse suunas, Euroopas oli see arv 68–72% ning Põhja-Ameerikas vaid 59%. (*Ibid.*)

Eelmainitud uuringu keskmes olnud korraldajatest vastasid enamus, et nad hakkavad rakendama elektrooniliste piletite süsteemi, et vähendada paberiprügi.

Loodussõbralikud meetodid, mida vastajad ei maininud, võivad olla näiteks ühekordsete plastiknõude keelamine ja kompostkäimlate lisamine. Professionaalne sündmuskorraldaja Lee-Ann Loser arvab, et tõeliselt edukad ürituskorraldajad kaasavad keskkondliku jätkusuutlikuse tagamisesse ka osalejaid. Ta soovitab motiveerida tarbijaid käitumaks loodust säästvatel viisidel, näiteks stimuleerida nende jaoks taaskasutamist ja muuta jäätmete sorteerimine mänguliseks. Naise sõnul peab osalejaid aegsasti teavitama, et neilt oodatakse osavõttu seoses ökoloogiliselt jätkusuutlike meetmete rakendamisega. Looduskeskkonnale kahjuliku kultuuri positiivseks mõjutamiseks on tarvis kaasata kõik osapooled. (Eventbrite, 2020, lk 13)

Leidub erinevaid võimalusi, millega kaasata ja motiveerida sündmuste külastajaid seoses loodussõbralikkuse tagamisega. Näiteks prügi sorteerimise osas peavad külastajad olema motiveeritud ning seda on neil lihtsam saavutada hüvede olemasolul, näiteks rahalise preemiaga (Colgan & Delmas, 2018). Ühes prügi sorteerimisega seotud uuringus otsiti lahendusi, millega külastajaid sorteerimise osas motiveerida. Populaarseimaks (41%) vastuseks osutus lahendus, mis annab osalejatele võimaluse teenida sorteerimisega raha või auhindu. (Cone Communications, 2014)

Innovaatiliste loodussõbralike lahenduste hulgas on ka näiteks kompostkäimlad, mis kasutavad naturaalseid protsesse, et töödelda väljaheited väetiseks. Jäätmete eemaldamiseks kasutatakse baktereid, mitte vett, ning lisaks ei erita käimla mingit haisu. (BioToilet, 2018) Näiteks Inglismaal toimuva *Glastonbury* festivali korraldajad lisasid külastajatele kasutamiseks üle tuhande kompostkäimla, sest plastikust välikäimlad täitusid tihtipeale liiga kiiresti ning nende kasutamine muutus ebameeldivaks. Külastajatepoolne tagasiside oli väga positiivne, nimelt meeldis neile, et käimlad ei haise ning et tualetis käimise kogemus oli palju etem võrreldes tavapäraste välikäimlatega. (Townsend, 2016)

Üks viis, kuidas vähendada negatiivset mõju loodusele, on vältida või vähendada liha- ja piimatoodete tarbimist. Loomade farmid võtavad nii palju ruumi, et ilma nendeta saaks vähendada ülemaailmset põllumaa kasutust 75% võrra ning see ikka toidaks ära kogu populatsiooni. Liha- ja piimatööstus kasutab hetkel 83% maailma põllumaast ning tekitab 60% maailma põllumajanduse kasvuhooonegaasidest. (Poore & Nemecek, 2018)

Loomade toiduks kasvatamine vajab tohutult vett, maad, energiat ja sööta (PETA, *n.d.*). ÜRO tellis Rahvusvahelise Kliimasoojenemise Komisjonilt raporti, mis kirjeldab taimetoidu tarbimise mõju kliimasoojenemisele (IPCC, 2019). Hans-Otto Pörtner, eelmainitud komisjoni liige, ütles ajakirjanikele, et nad ei soovi kellelegi öelda, mida nad sööma peaksid, kuid see oleks tõesti maailmale kasulik, kui arengumaade elanikud tarbiksid vähem loomatooteid (Schiermeier, 2019).

Ökoloogiliselt jätkusuutlikke põhimõtteid saab rakendada erinevatel viisidel. Järgnevad soovitusel, millele tuginedes on võimalik vähendada ürituste mõju looduskeskkonnale, on esitatud Eventbrite-i raportis (2020, lk 13):

- luua jätmetest vabanemise kohad, mis on jaotatud kompostiks, taaskasutatavateks materjalideks ja olmeprügiks;
- kui kohaldatav, kasutada dekoreerimiseks biolagunevat sätendavat materjali;
- teha koostööd partneritega (nt toitlustus) ning pühenduda üheskoos jätkusuutlikele meetoditele;
- olla tarbijatega selgesõnaline ja avatud seoses sellega, kuidas sündmusel üritatakse vähendada negatiivset mõju looduskeskkonnale;
- kontrollida, kas kasutatavas tegevuskohas rakendatakse energia kokkuhoiu, jäätmete minimeerimise ja taaskasutamise põhimõtteid;
- kaalutleda, kuidas vähendada sündmusel tarbitava toidu ja joogi pakendeid ning proovida plastikust hoiduda.

Merebioloog, Matthew Savoca (Daly, 2018), ütleb *National Geographic*-u ajakirjanikule, et paljud kalad ja linnud söövad plastikut kogemata toiduks. Eelmainitud materjalil kulub lagunemiseks palju aega, mis omakorda võimaldab vetikatel selle peale kasvada ning muuta see elusolendite jaoks veelgi enam toidu sarnaseks. Savoca mainib ajakirjanikule ka seda, et ühekordse kasutusega plastik on loodusele kõige kahjulikum, viidates kõrtele, veepudelitele ja kilekottidele. Üks *National Geographic*-u artikkel (Gibbens, 2019) teavitab turul pakutavatest loodussõbralikest alternatiividest, millega asendada üritustel kasutatavaid kõrsi. Artikli kohaselt valmistatakse joogikõrsi lisaks plastikule ka näiteks paberist, metallist, bambusest ja klaasist. Tuli välja, et paljud alternatiivid nagu näiteks metall ja klass on mõeldud kordvkasutamiseks. Paberist

kõrred on populaarseim loodussõbralik valik kohtades, kus kõrred on mõeldud kasutusjärgseks äraviskamiseks ehk ühekordseks kasutamiseks.

Sööginõusid tehakse lisaks plastikule ka näiteks puidust, bambusest ja vormitud kiududest. Bambus on kerge ja komposteeritav, kuid ebaühtlase värviga. Hinna poolest sarnanevad bambusest nõudega vormitud kiududest nõud, mis koosnevad taaskasutatud ajalehtedest, papist, suhkruroost, nisu kiududest jms. Eelmainitud variant on komposteeritav ja turvaline, kuid võib muutuda ebapraktiliseks. Kalleimaks alternatiiviks on puidust tehtud nõud, mis lagunevad isegi väljaspool kompostimise keskkonda ning mida saab toota kemikaale kasutamata. Puidust nõude negatiivseteks omadusteks on see, et materjal on poorne ja imav ning võib murdumisel kasutajale viga teha. (Tanguay, 2019)

Sööginõude loodussõbralike alternatiivide puhul on odavamaks variandiks bioplast nimega polüpiimhape (PLA), mis on komposteeritav, kuid murdub tugeva pinge all (Tanguay, 2019). Antud materjal kuulub plastiku alla, kuid on nafta asemel toodetud toomaterjalidest nagu mais ja suhkruroog. Siiski sarnanevad polüpiimhapest tehtud nõud omaduste poolest teiste plastikutega, näiteks on ka neid võimalik sulatada ja uuesti vormida. Biomassist valmistatud materjali negatiivseks omaduseks on aeglane lagunemine, kui see satub pärast kasutamist keskkonda, mis ei ole kompostimiseks mõeldud, näiteks prügimäele. Kui PLA satub teiste plastikute hulka, võib see kogu taaskasutamise protsessi nurjata ning seetõttu on õige polüpiimhappe baasil toodetud nõud alati eraldada ülejäänud plastikust esemetest. (Gutierrez, 2020) Teiste alternatiive pakkuvate ettevõtete seas on ka näiteks Poolast pärit Biotrem, mis valmistab tootlustuse jaoks söödavaid nõusid (Deccan Chronicle, 2019).

Turul toodetakse variante, mis on loodusele nii kahjulikest kui ka kasulikest materjalidest. Näiteks nõud, mis koosnevad erinevate taimede tärklistest, kuid kuhu on lisatud 70–80% ulatuses plastikut, mille tõttu ei ole nõud ei komposteeritavad ega taaskasutatavad (Tanguay, 2019). Paljud turul olevatest biolagunevatest plastikutest on tehtud tärklistest. See on tavaline olukord, kui näiteks poes märgitakse kilekotile, et tegemist on biolaguneva tootega, kuid tegelikkuses on tootes rohkem plastikut kui tärklist. Seeläbi laguneb toode ainult osaliselt ning järelejäävad väikesed plastitükid

võivad loodusesse sattudes olla isegi ohtlikumad, kui täies ulatuses nafta baasil valmistatud plastikust esemed. Loodust säästvaim valik on biolagunev plastik, mis on tehtud täies ulatuses bakterite poolt ärasöödavast materjalist ning mis on sobilikes tingimustes komposteeritav. (Elias, 2019)

Kohati pakutakse üritustel osalejatele võimalust rentida pandiraha eest korduvkasutatavad sööginõud. Inglismaal toimuv *Shambala* festival on ära keelanud plastikpudelid, vähendanud kohvitopside hulka ning hiljuti rakendanud ka pandisüsteemiga korduvkasutatavate nõude rentimist. Nimelt said osalejad valida, kas soovivad korduvkasutatavat taldrikut või kaussi, mille mõlema eest tuli maksta 2 eurot tagatisraha. Kui nõusid rentinud osalejad olid söömise lõpetanud, siis viisid nad oma kasutatud söögianuma telki, kus need pesti ning kliendile tagastati raha. Eelnevalt kirjeldatud nõude rentimise teenuse eesmärk oli vältida umbes ühte tonni prügi, mis tekiks antud festivalil ühekordsete nõude kasutamisel. (Barnett, 2018)

Üks viis ühekordsete plastikust veepudelite vältimiseks on levitada kampaaniat, milles julgustatakse nii osalejatel kui ka töötajatel võtta üritusele kaasa oma täidetav pudel. Kohtades, kus üritusel pudeleid täidetakse, saab tagada joodava vee olemasolu näiteks kasutades kraanivett. Rahalist ressursi lahenduse teostamiseks võimaldavad nt sponsorid, kelleks võivad olla vee, tervise, spordi, heaolu ja/või loodussõbralikkusega seotud ettevõtted. Üks näide siinkohal on *Lollapalooza* festival, mille raames varustas sponsorist ettevõtte *Camelbak* üritusel osalejaid veepudelite täitmise jaamadega. Eelmainitud festivali korraldajad on teatanud, et nende külastajad on viimase nelja aasta jooksul täitnud oma pudeleid kraanist niivõrd suure hulga veega, et sellega saaks täita üle miljoni veepudeli. Aastal 2012 toetas Sydney festivali veefiltreid müüv firma nimega *Zip*, mis tagas külastajatele võimaluse täita oma pudeleid ning nad kasutasid selleks oma firma müüdavaid veefiltreid. Lisaks andsid nad osalejatele taaskasutatavaid veepudeleid, millel oli eelmainitud ettevõtte logo. (Jones, 2017)

Üritustel ilutulestiku laskmine osutab negatiivset mõju ümbritsevale looduskeskkonnale ning inimeste ja loomade tervisele. Ilutulestiku tagajärjel maanduvad maapinnale erinevate metallide tükikesed, mis saastavad veekogusid ja joogivett. Plahvatuses tekkiv suits mõjub negatiivselt õhukvaliteedile. (Franklin-Cheung, *n.d.*) Indias toimival

Diwali festivalil kasutatud ilutulestik tõstis New Delhi linna õhusaastuse taset nii, et järgneval hommikul oli suurlinn halli massi alla mattunud (DW, 2019). Sealsed aktivistid lootsid, et India ülemkohus keelab ilutulestiku täielikult ära, kuid otsuse kohaselt lubatakse kasutada hoopis ainult vähendatud suitsuga ilutulestikku, mida võib taevasse lasta maksimaalselt kaks tundi päevas ning keelatakse ka rakettide jms müük internetis (DW, 2018). Siinkohal on üheks loodussõbralikuks alternatiiviks droonide valgusšõu, mida on kasutatud näiteks PyeongChang-i taliolümpiamängudel, Ameerikas *Superbowl*-i võistluse vaheajal ja *Coachella* festivalil (Dwyer, 2018). Läänud aastavahetuse pidustuste ajal kasutati eelmainitud lahendust näiteks Singapuris ja Shanghais (Cartwright, 2020).

Suure mastaabiga mega-ürituste sarja, olümpiamängude, korraldajad kavatsesid käesoleval aastal, 2020, korraldada kõige jätkusuutlikumad olümpiamängud, mis eales toimunud. Nad soovisid läbi viia ürituse, mis propageerib rohelist mõtteviisi ja öko ühiskonna teket. Olles suureks eeskujuks valmistati medalid vanadest mobiiltelefonidest, kasutades selleks üle 6 miljoni telefoni, mida koguti kaks aastat. Võistluse riidevormid valmistati taaskasutatud plastikust pudelidest ning kavas oli kasutada taastuenergiat. Sportlaste voodid, mis kannavad kuni 200 kg, valmistati taaskasutatavast papist ning lavad ehitati muude plastikust esemete hulgas ka annetatud ja ookeanist kogutud šampoonipudelidest. Julgustades taaskasutuse põhimõtteid ehitati pingid vanast puidust. Tokyo olümpiamängude jätkusuutlikkuse osakonna direktor arvab, et taolise mega-ürituse toimumine on massiivne võimalus teavitada inimesi kliima soojenemisest ning ökoloogiliselt jätkusuutlikest eluviisidest. (Pidgeon, 2020)

Sündmusturul on levinud mitmeid trende, mis julgustavad korraldajaid käituma loodust säästval viisil. Seeläbi on tõusmas sündmusturismi asjaliste keskkonnateadlikkus ning korraldajad hakkavad üha enam rakendama loodussõbralikke meetmeid. Käesolevas alapeatükis käsitleti mitmeid lahendusi, mida on võimalik ürituste korraldajatele tutvustada ning mis oleksid loodussõbralikumad alternatiivid esemetele ja teguviisidele, mida üritustel seni kasutatud on. Toodi esile meetmeid nagu prügi sorteerimine, korduvkasutatavate või komposteeritavate nõude kasutamine, ühistranspordi propageerimine, osalejate teavitamine looduse säästmisest, oma pudeli veega täitmise

võimalus jne. Maailmas on mitmeid positiivseid näiteid üritustest, mis juba on omandanud ökoloogilise jätkusuutlikkuse edendamise mõtteviisi. Need üritused on eeskujuks ülejäänud maailma sündmuskorraldajatele, kel ei ole veel olnud võimalust või teadmisi käituda nii loodussõbralikult kui võimalik. Esile toodud lahenduste kasutamine vähendab kindlasti negatiivset mõju, mis avaldub ürituste tagajärjel inimesi ümbritsevale loodusele.

2. EESTI SÜNDMUSTE ÖKOLOOGILISE JÄTKUSUUTLIKKUSE UURING

2.1. Uuringu meetod, valim ja korraldus

Eestis tegutseb mitu teenusepakkujat ja ettevõtet, mis töötavad loodussõbralike lahendustega, mida saab ka üritustel rakendada. Üheks ajendiks on siinkohal Euroopa Liidu regulatsioon (Leung, 2019), mille järgselt tuleb 2021. aastaks keelustada igas EL-i riigis ühekordsed plastikust olmeesemed, millele on turul loodussõbralikud alternatiivid, nt kehtib see ühekordsetele plastknõudele. Eesti kontekstis käsitles Anastasia Kaiveli lõputöö (Kaivel, 2019) ürituste loodussõbralikkust ning seda läbi sündmuskorraldajate perspektiivi. Uuringu tulemuste kohaselt pidasid vastanud korraldajad keskkonnasõbraliku mõtteviisiga sündmuste korraldamist loomulikuks üleminekuks.

Korduvkasutatavate joogitopside renti pakub näiteks ettevõtte Topsiring, mis lisaks rentimisele tegeleb ka topside pesemise ja transpordiga (Topsiring, *s.a.*). Hiljuti alustas joogitopside rentimise alal tegevust ka Pandipakendi projekt Panditops, mis pakub samuti mitmeid võimalusi mugavaks koostööks. Panditops küsib suure topsi ja kohvitopsi eest 2 eurot tagatisraha ning pokaali eest 3 eurot. (Eesti Pandipakend, *s.a.*) Korduvkasutatavaid söögiriistu- ja anumaid rendib näiteks ettevõtte Fun Rent, mille toodete valikus on muuhulgas erinevat tüüpi nuge, kahvleid, lusikaid ja taldrikuid. Näiteks ühe praetaldriku rent maksab 25 eurosent, kahvli ja noa rent kokku 42 eurosent ning hinnas sisaldub juba ka pesemine. Igat söögiriista- ja anumad on neil laos üle tuhande. (Fun Rent, *s.a.*)

Saaremaa ettevõtte Strawberry teeb joogikõrsi kohalikust pilliroost, mis on väidetavalt saarel seni kasutamata ja kiiresti taastuv loodusressurss. Ettevõtte soovib oma klientideks muuhulgas erinevaid festivale ja üritusi, sest pilliroost kõrte puhul on

eelkõige tegemist loodust säästva ühekordse lahendusega, mida kasutada asendusena ühekordsetele plastikust kõrtele. (Vinni, 2018) Saaremaa ettevõtte kõrte valmistamine ei vaja kemikaale ning kasutab vähestes kogustes vett (Strawerry, *s.a.*). Kui soovitakse kasutada plastikut või muud ühekordset varianti, siis ettevõtte *VegWare* müüb komposteeritavaid nõusid, mille hulgas on ka loodussõbralikud joogikõrred, millest osad on muuhulgas valmistatud ka bioplastikust ja paberist (*Vegware, s.a.*).

Jäätmete sorteerimine on lisaks majandusele ja loodusele kasulik ka üritusele endale. Eelnev loodussõbralik teguviis mõjub positiivselt muuhulgas ürituse mainele, sest näitab avalikkusele ürituse pühendumist jätkusuutlikkusele. Üldine puhtus oluline tegur, mis mõjutab inimesi uuesti külastama või mitte. (Saint Louis City Recycles, *n.d.*) Prügi asjaoludega tegeleb näiteks ettevõtte UC Rent, mis rendib erinevaid prügikonteinereid, mille hulgas on ka need, millesse kogunev prügi on mõeldud sorteerimiseks. Lisaks tegeleb ettevõtte ka üritusel tekkinud jäätmete äraveoga. (*UC Rent, s.a.*)

Üks Eventbrite-i (2020, lk 12) poolt nimetatud loodussõbralik meede, mida üritustel rakendatakse, on julgustada osalejaid kasutama ürituse vältel ühistransporti. Kahe Silla Jooksu sündmuse korraldajad pakkusid koostöös Pärnu linnavalitsusega üritusele tulijatele ja ürituselt minejatele võimalust sõita Pärnu linnas tasuta ühistranspordiga. Linna rajati uued ja ajutised busside trajektoorid ning peatused, mis olid mõeldud sündmuse külastajatele. (2 Silla Klubi, *s.a.*) Lisaks tasuta ühistranspordi lahendusele, pakutakse Eestis ka teisi võimalusi säästa ürituse raames loodust. Nimelt on Eestis paik nimega Mõisamaa Ökokeskus, kus saab korraldada erinevaid väikese ja keskmise suurusega üritusi. Lisaks majutuse, toitlustuse jms olemasolule, on seal võimalik kasutada ka loodussõbralikke kompostkäimlaid. (Väike Jalajälg, *s.a.*)

Käesoleva töö eesmärk on esitada Eestis toimuvate sündmuste korraldajatele ökoloogilise jätkusuutlikkuse tagamiseks ettepanekuid, mis põhinevad külastajate arvamusele. Eesmärgi täitmiseks püstitati järgnev uurimisküsimus: Milline on Eestis toimuvate sündmuste külastajate arvamus ja kaasatus sündmuste ökoloogilise jätkusuutlikkuse tagamisel? Uurimisküsimusele vastuse saamiseks viidi läbi uuring, mille eesmärk on teada saada, milline on külastajate arvamus ja kaasatus seoses loodussõbralike meetmete rakendamisega Eestis toimuvatel üritustel.

Andmete kogumiseks kasutati poolstruktureeritud küsitluse meetodit. Küsitluse kui uurimismeetodi eelised on (Jansen & Corley, 2007):

- saab hõlpsasti jõuda suure hulga vastajateni,
- saab kasutada erinevaid küsimuste tüüpe,
- saab kiiresti ja mugavalt edastada ning tagasi saata,
- saab lihtsalt tagada anonüümsust.

Kuna autor soovis uuringusse kaasata vastajaid üle kogu Eesti, siis oli internetiküsitlus optimaalseim meetod, millega tagada ligipääs võimalikult paljudele vastajatele ning leida sündmustel osalejaid igalt poolt riigist. Arvesse võeti ka uuringumeetodi negatiivseid aspekte, millest mõned on näiteks ankeedi koostamise protsessi pikaajalisus, lisaks võivad potentsiaalsed tehnoloogiaga seotud puudujäägid vähendada vastajate arvu ning turvalisuse kitsaskohad võivad ohustada vastuste usaldusväärsust (*Ibid.*). Aja puudujäägi vältimiseks planeeriti protsessi etappe aegsasti.

Ankeedis (vt lisa 1) esitatud küsimused on koostatud tuginedes käesoleva töö teoreetilises osas kasutatud allikatele, mis kajastavad loodussõbralikke lahendusi ning nende rakendamist üritustel. Küsimustes käsitletud loodussõbralikud lahendused, mida üritustel rakendada, on järgnevad:

- e-piletid (Eventbrite, 2020);
- kompostkäimlad (BioToilet, 2018; Townsend, 2016);
- taimetoit (Poore, & Nemecek, 2018; PETA, *n.d.*; IPCC, 2019);
- komposteeritavad ja korduvkasutatavad joogikõrred (Gibbens, 2019);
- komposteeritavad nõud (Tanguay, 2019; Gutierrez, 2020; Deccan Chronicle, 2019; Elias, 2019);
- korduvkasutatavad nõud (Barnett, 2018);
- oma pudeli kraaniveega täitmise võimalus (Jones, 2017);
- droonide valgussõu (Dwyer, 2018; Cartwright, 2020);
- prügi sorteerimine (Eventbrite, 2020; Saint Louis City Recycles, *n.d.*);
- jäätmete sorteerimise mänguliseks muutmine (Colgan, & Delmas, 2018; Cone Communications, 2014);
- ühistranspordi kasutamise julgustamine (Eventbrite, 2020; 2 Silla Klubi, *s.a.*).

Vastajatele esitati 14 küsimust, mis jagunesid omakorda kolme osasse- „Osalejate arvamus ürituste loodussõbralikkusest”, „Osalejate kaasamine ürituste loodussõbralikkuse tagamisesse” ja „Demograafilised andmed”. Ankeedi esimese osa eesmärk oli teada saada, milline on osalejate arvamus seoses loodussõbralikkusega üritustel. Teise osa eesmärk oli saada ülevaade, kuidas külastajat kaasatakse ning mida on ta nõus ise tegema, et tagada sündmuse ökoloogiline jätkusuutlikkus. Internetipõhises ankeedis olid enamasti valikvastustega ja skaaladega küsimused, millele oli lisaks ka kolm avatud küsimust. Kui vastajatel paluti midagi hinnata, kasutati selleks nelja palli skaalat, mille puhul saab hõlpsalt jaotada vastajaid konkreetselt pooldajateks ja vastuolijateks (Hopper, 2016). Lisati ka vastusevariant, mille puhul sai vastaja soovi korral vastuseks märkida kirje „Ei oska öelda.”.

Uuringu üldkogum on Eestis toimuvate sündmuste osalejad, kes elavad Eestis. Valimi moodustamise puhul kasutati mittejuhusliku valimi meetodit. Täpsemalt kasutati kõikset valimit, mille puhul valitakse uuritavad vastajad üldkogumist võrdselt ning kõigile antakse võimalus osaleda uuringus. Ankeet koostatati *Limesurvey* platvormil ning seda jagati sotsiaalmeedias. Algselt, 25.02–29.02, viidi läbi prooviuuring seitsme inimesega. Otsiti kitsaskohti ning tehti vajalikud parandused, mis puudutasid enamasti sõnastust. Autor tegi oma küsitluse avalikuks 2. märtsil ning ühtlasi tähistas see ka uuringu algust.

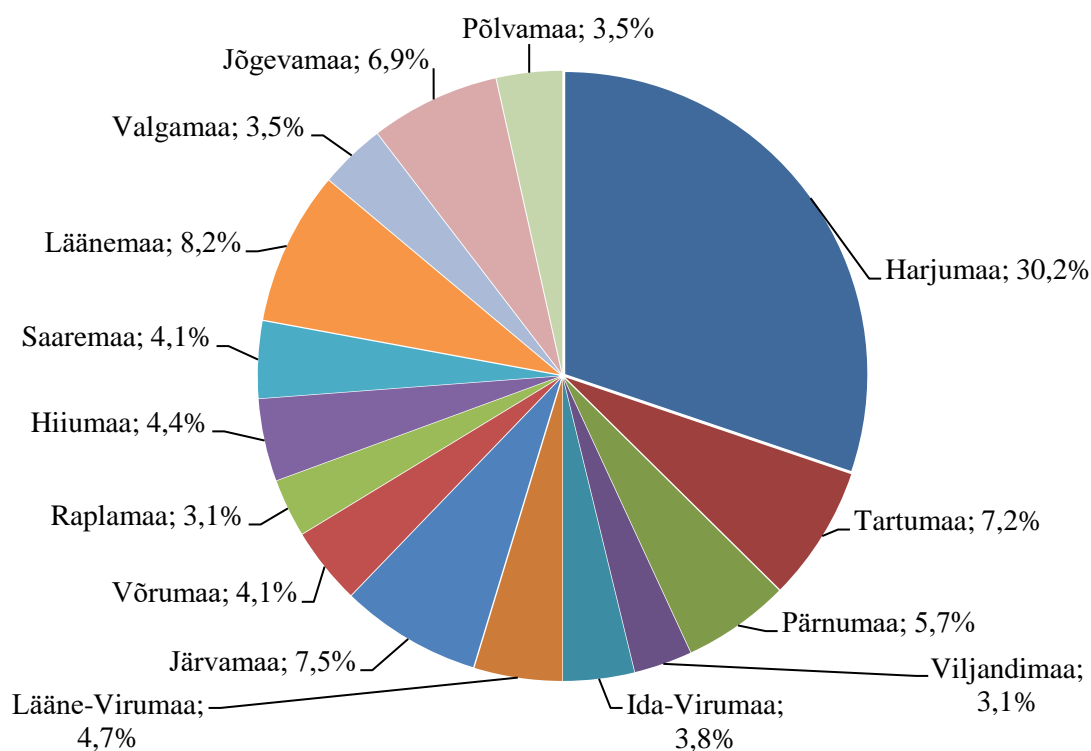
Ankeedi link postitati koos sissejuhatava tekstiga ligi kahekümnesse Facebooki gruppi. Eelmainitud gruppide alla kuulusid kõikide Eesti maakondade kohalike kogukondade erinevad grupid. Samuti jagasid autori tuttavad tema lehele postitatud linki. Esimese öhtuga laekus 256 vastust ning pärast seda hakkas vastuse laekumine aeglustuma. Autor jälgis sissetulevaid andmeid pidevalt ning märkas, et suurem osa vastajatest olid Harjumaalt, kust ta ka ise pärit on. Kuna vastajaid sooviti saada üle kogu Eesti, postitas ta väheste vastajatega maakondade (nt Ida-Virumaa ja Jõgevamaa) gruppidesse küsitlust mitmel korral. Lõpuks sai autor igast maakonnast minimaalselt kümme vastajat.

Andmete kogumine lõppes 16. märtsil. Kokku laekus 511 ankeeti, mille hulgast autor eesmärgipäraselt ankeete ka eemaldas ning analüüsitavateks jäid 358 ankeeti. Eemaldatud ankeetide hulgas olid täiesti täitmata versioonid või need, milles oli vastaja vastanud vaid esimesele küsimusele, kus uuriti viimastel aastatel külastatud ürituste

hulga kohta. Ankeedid, mis eemaldati, ei andnud uuringule sisulist ega analüütilist väärtust juurde. Küsimused ei olnud kohustuslikud, seetõttu varieerub küsimuste puhul vastajate arv. Valikvastustest ja skaaladest saadud andmeid analüüsitakse kasutades kirjeldavat statistilist analüüsi. Avatud küsimustest omandatud andmeid analüüsitakse tavapärase sisuanalüüsiga. Vastajad kodeeriti tähega „v” ning järjekorra numbriga.

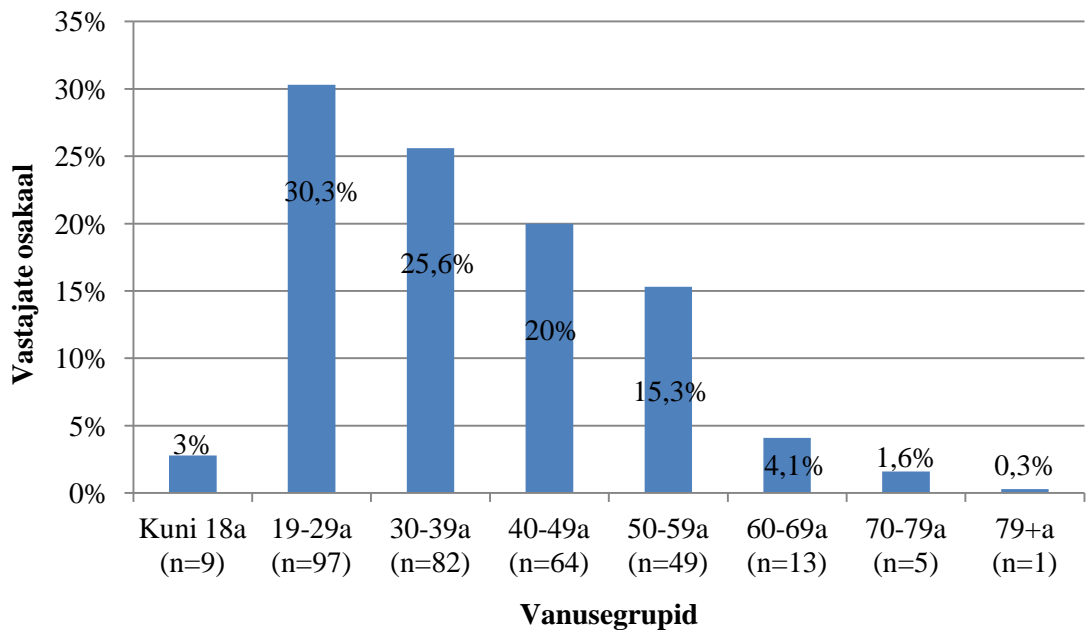
2.2. Uuringu tulemuste analüüs

Analüüsitavaid vastuseid oli kokku 358. Esmalt käsitletakse küsimusi, mis olid demograafiliste andmete kogumiseks. Vastajaid oli kõigest viieteistkümnest maakonnast (vt joonis 1). Maakond, kust pärines kõige enam inimesi, oli Harjumaa (30,2% vastanutest). Teine esindatuim maakond oli Läänemaa (8,2%) ning kolmas Järvamaa (7,5%). Väikseim hulk inimesi oli pärit kahest maakonnast, Viljandimaalt ja Raplamaalt, kust oli vastajaid võrdselt (mõlemast 3,1%).

Joonis 1. Vastajate arv maakonniti, n=318

Oma soo avaldas 320 vastajat. Oli kaks inimest, kes ei soovinud sugu avaldada ning märkisid sobivaks vastusevariandi „Muu”. Naissoost inimeste osakaal moodustas 82,2% kõikidest vastanutest. Mehi oli naistest ~5 korda vähem ehk 17,2% vastajatest. Oma vanust avaldas samuti 320 vastajat. Kõik vanusegrupid on uuringus esindatud (vt joonis 2). Enim vastajaid kuuluvad vanusegruppi 19–29a, nende osakaal on 30,3%. Teine suurim osakaal (25,6%) on vanusegrupi 30–39a esindajatel.

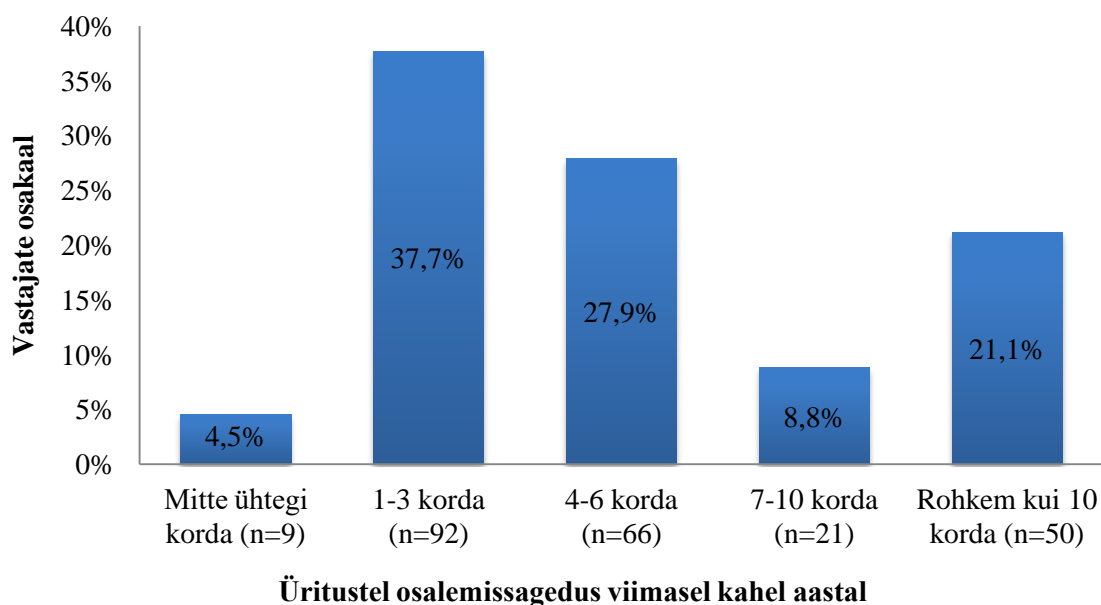

Joonis 2. Vastajate vanus, n=320

Küsitluse esimene küsimuste rühm keskendus ürituste küllastajate arvamustele seoses ökoloogilise jätkusuutlikkusega. Esmalt paluti vastajatel märkida, mitmel korral on nad viimase kahe aasta jooksul osalenud Eestis toimuvatel üritustel. Eelmainitud päringule vastas 265 inimest, kellest 37,7% vastasid, et nad on viimase kahe aasta jooksul osalenud üritustel 1–3 korda. Vastanutest 27,9% vastasid, et nad on küllastanud üritusi 4–6 korral. Tulemuste varieeruvust tõstab see, et 21,1% vastas, et on osalenud üritustel rohkem kui kümnel korral. Inimesi, kes ei olnud sellel ajavahemikul osalenud üritustel kordagi, oli 4,5%.

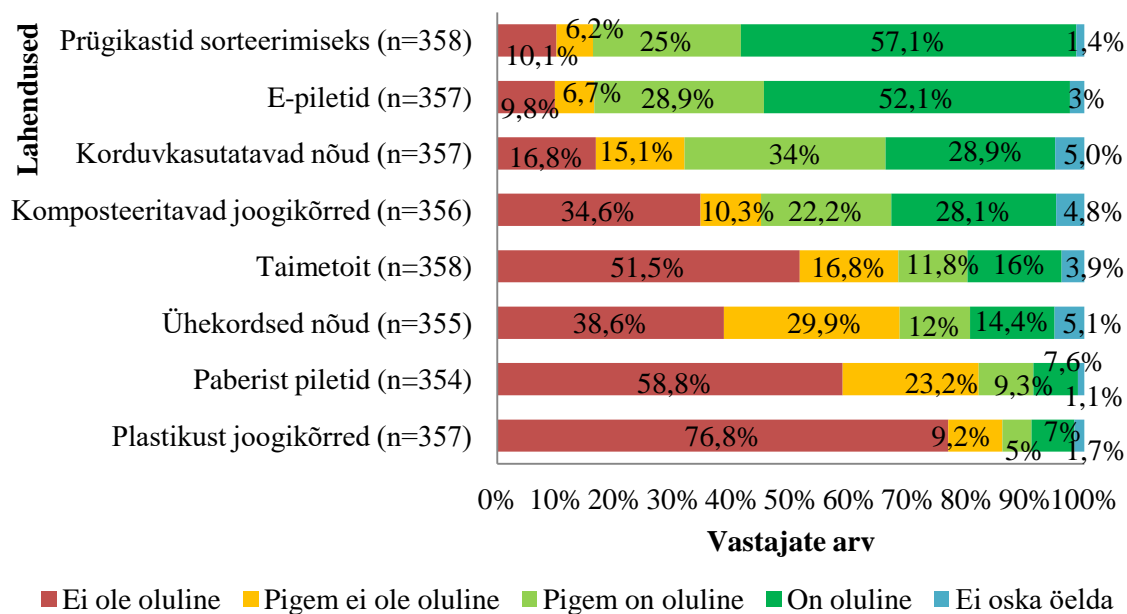
Eelnevalt selgusid käesoleva küsimuse vastajate osakaalud (vt joonis 3). Võrreldes inimeste üritustel käimist nende vanuse ja sooga, ei esinenud märkimisväärsed erisusi.

Igas maakonnas ei olnud aga vastus „1–3 korda” populaarseim, vaid osade maakondade vastajate seas olid ka muud variandid enim valitud. Näiteks 4–6 korral üritustel osalemine oli populaarseim Tartumaal, Lääne-Virumaal, Raplamaal ja Saaremaal. Variant „Rohkem kui 10 korda” oli enim valitud vaid Pärnumaal.

Joonis 3. Vastajate üritustel osalemine viimasel kahel aastal, n=238

Teises küsimuses paluti vastajatel hinnata, mil määral on erinevate lahenduste olemasolu üritustel neile oluline (vt joonis 4). Alamküsimusi oli kokku kaheksa ning esindatud olid loodussõbralikud- ja kahjulikud meetmed. Igal alamküsimusel on erinev hulk vastajaid. Ühekordsete nõude kasutamise tähtsuse puhul osutus populaarseimaks vastusevariandiks „Ei ole oluline”, mida valis 38,6% vastanutest. Ka teine populaarseim (29,9%) vastus oli, et eelmainitud nõud pigem ei ole olulised. Ühekordsetel nõudel on teiste lahenduste seast ka suurim (5,1%) hulk vastajaid, kes ei osanud vastata. Võrreldes tulemusi päritoluga oli ainult Võrumaa ja Raplamaa esindajate seas oli populaarseim vastus, et ühekordsed nõud on üritustel olulised. Ainus vanusegrupp, mis pidas lahendust oluliseks, olid alla 18-aastased. Soo osas erisusi ei leidunud.

Joonis 4. Osalejate hinnangud lahenduste olemasolu olulisusele

Vastajatest 34,2% hindasid korduvkasutatavate nõude olemasolu pigem oluliseks ja 28,9% oluliseks. Pea igas maakonnas oli populaarseimaks vastuseks üks eelnevalt mainitustest. Vaid Pärnumaa ja Saaremaa inimeste seas oli populaarseim vastus, et antud nõude olemasolu üritustel pigem ei ole oluline. Valgamaalastel oli kaks populaarseimat vastust, milleks olid, et korduvkasutatavad nõud pigem ei ole olulised ning pigem on olulised. Võrreldes tulemusi vanusega, oli vanusegrupi 70–79 esindajate seas ainsana enim valitud variandiks see, et eelmainitud nõud ei ole olulised. Soo osas erisusi ei esinenud. Siinkohal võib järeldada, et käesolevale uuringule vastanutest eelistavad enamuse kasutada üritustel ühekordsete nõude asemel pigem korduvkasutatavaid nõusid.

Plastikust joogikõrte olemasolu hinnanud inimestest 76,8% vastasid, et nende tagamine ei ole üritustel oluline. Teine populaarseim (9,2%) vastus oli, et antud lahendus pigem ei ole oluline. Päritolu, soo ega vanuse osas erisusi ei esinenud. Seega plastikust kõrte olemasolu üritustel on vastajate seas üsna ebaoluline. Komposteeritavate kõrte puhul osutus populaarseimaks vastuseks samuti „Ei ole oluline”, mida valis 34,6% vastajatest. Eelnevale vaatamata pidas rohkem vastajaid lahendust (pigem) oluliseks (50,3%) kui (pigem) ebaoluliseks (45%). Seega kaldusid vastajad kokkuvõttes veidi rohkem komposteeritavate kõrte oluliseks pidamise poole.

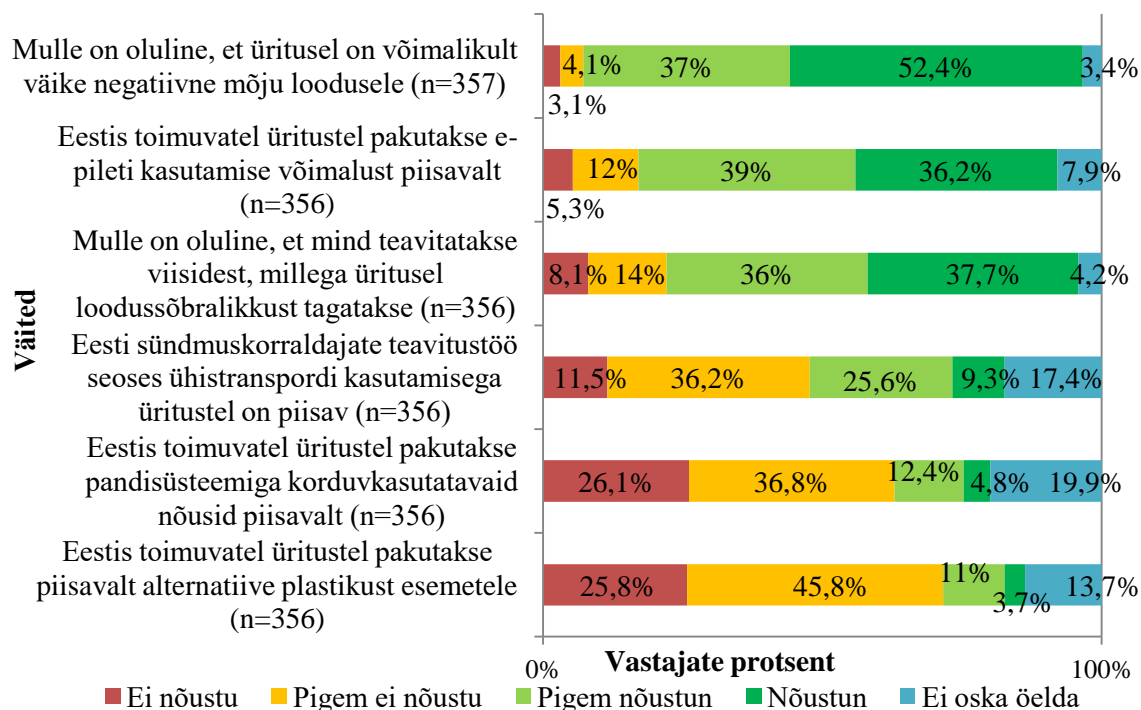
Maakonniti ei olnud igas koha vastajate seas sama populaarseim vastus, mis üldtulemuses, ehk et komposteeritavate kõrte olemasolu üritustel pole oluline. Tartumaalaste seas oli populaarseim variant, et lahendus on pigem oluline. Pärnumaa, Viljandimaa, Järvamaa, Saaremaa ja Jõgevamaa esindajate seas oli populaarseim arvamus, et antud kõrred on olulised. Soo erisuste osas oli alla 18-aastastel kaks enim valitud varianti, täpsemalt hindasid nad komposteeritavad kõrred pigem ja täielikult oluliseks. Samuti oli vanusegruppide 60–69 ning 70–79 populaarseim vastus, et lahendus pigem on oluline. Soo osas polnud erisusi.

Elektroonilisi pileteid pidas pigem või täielikult oluliseks 81% vastajatest. Vanusegruppidest ainsana oli 70–79 aastaste seas populaarseim valik, et e-piletid ei ole olulised. Päritolu ega soo osas erisusi ei olnud. Paberist pileteid hinnanud inimeste seas 82% jaoks on aga nende kasutus üritustel pigem või täielikult ebaoluline. Võrreldes tulemusi vanusega, pidasid vaid 60–69 aastased paberist piletite olemasolu pigem oluliseks. Soo ega päritolu osas erisusi ei esinenud. Seega võib järeldada, et vastajad eelistavad kasutada üritustel elektroonilisi pileteid.

Hindajatest 82,3% hindavad pigem või täielikult oluliseks seda, et üritustel on olemas sorteerimisele vastavad prügikastid. Käsitletavat lahendust pidas pigem või täielikult ebaoluliseks 16,3% vastanutest. Päritolu, soo ega vanuses osas siinkohal erisusi ei esinenud. Viimase lahenduse, taimetoidu, puhul on vastajate osakaalud eelmise lahendusega võrreldes pisut võrdsemad. Taimetoidu olemasolu üritustel hindas pigem või täielikult oluliseks 27,8% ning pigem või täielikult ebaoluliseks 68,3% respondentidest. Taimetoidu puhul ei olnud samuti päritolu, soo ega vanuse osas erinevusi.

Kolmandas küsimuses märkisid vastajad, mil määral nad nõustuvad esitatud väidetega, mis hõlmavad ürituste loodussõbralikkuse olukorda Eestis (vt joonis 5). Esimese väite puhul ütles 89,4% vastajatest, et neile on pigem või täielikult oluline, et üritusel on võimalikult väike negatiivne mõju loodusele. Erisusi vanuse, soo ega päritolu osas ei esinenud. Samuti peetakse 73,6% vastanute seas pigem või täielikult oluliseks seda, et neid teavitatakse viisidest, millega üritusel loodussõbralikkust tagatakse. Võrreldes tulemusi päritoluga, oli vaid Ida-Virumaa vastajate seas populaarseim vastus, et nad

pigem ei nõustu esitatud väitega. Valgamaal oli kaks võrdse osakaaluga populaarseimat vastust, milleks olid, et väitega pigem ei nõustuta ning pigem nõustutakse. Vanuse ega soo osas erinevusi ei esinenud.

Joonis 5. Vastajate nõustumine väidetega, mis hõlmavad ürituste loodussõbralikkuse olukorda Eestis

Kui küsiti Eesti sündmuskorraldajate ühistranspordi kasutamise teavitustöö kohta, vastas suurim hulk (47,7%) vastajatest, et nende arvates neid (pigem) ei teavitata piisavalt seoses üritustel ühistranspordi kasutamisega. Vaadates tulemusi elukoha põhiselt osutus Pärnumaalt, Viljandimaalt, Lääne-Virumaalt ja Hiiumaalt pärit vastajate seas populaarseimaks vastuseks, et nad pigem nõustuvad väitega. Vanusegruppide lõikes oli 70–79 aastaste seas kaks enim valitud varianti, milleks olid, et nad pigem ja täielikult nõustuvad väitega. Siinkohal esines erinevus ka soo osas, meeste seas oli populaarseim, et nad pigem nõustuvad. Naiste seas, et nad pigem ei nõustu väitega, et Eesti sündmuskorraldajad teavitavad osalejaid ühistranspordi kasutamisest piisavalt.

Järgnevalt hindasid vastajad, mil määral nad nõustuvad väitega, et Eestis toimuvatel üritustel pakutakse pandisüsteemiga korduvkasutatavaid nõusid piisavalt. Kõige enam

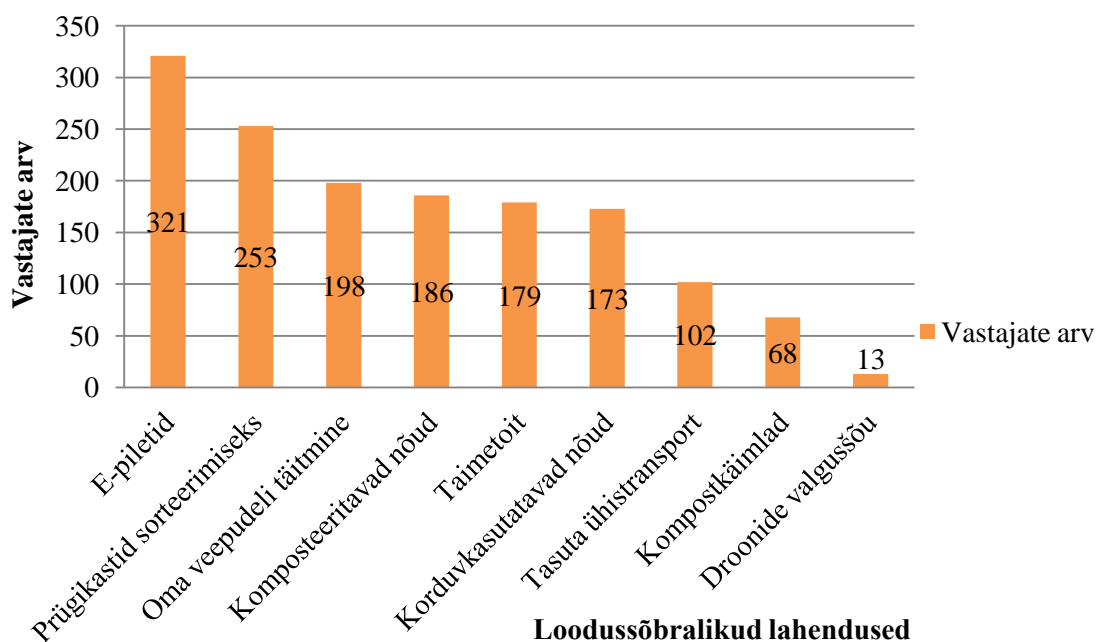
vastajaid (62,9%) ei nõustu pigem või täielikult eelmainitud väitega. Siinkohal oli suurim osakaal (19,9%) vastajaid, kes ei osanud antud alaküsimusele vastust anda. Võrreldes tulemusi päritoluga, oli vaid raplamaalaste seas valituim vastus, et nad nõustuvad väitega. Hinnates üldtulemusi vastajate vanuse lõikes, oli vaid vanusegrupi 70–79 seas populaarseim variant, et pigem nõustutakse väitega, et Eestis toimuvatel üritustel pakutakse pandisüsteemiga korduvkasutatavaid nõusid piisavalt. Soo osas erinevusi ei esinenud.

Vastanutest 71,6% arvas, et nende meelest (pigem) ei pakuta Eestis toimuvatel üritustel piisavalt alternatiive plastikust esemetele. Käesoleva väite tulemuste puhul päritolu, vanuse ega soo osas erinevusi arvamuste osas ei esinenud. Seevastu e-piletite kasutust hindas 75% vastajatest Eestis toimuvatel üritustel pigem või täielikult piisavaks. Hinnates tulemusi vanuserühmade lõikes, oli vaid 70–79 aastaste seas populaarseim valik, et nad ei nõustu, et elektroonilisi pileteid piisavalt pakutaks. Samuti selgus uuringus varasemalt, et eelmainitud vanusegrupp oli ainus, kelle liikmed ei pidanud e-piletite olemasolu üritustel oluliseks. Päritolu ega soo osas aga erinevusi ei olnud.

Neljandas küsimuses, mis on ühtlasi ka esimese osa viimane, märkisid vastajad, milliseid loodussõbralikke lahendusi on nad Eestis toimuvatel üritustel varem märganud (vt joonis 6). Ette oli antud üheksa vastusevarianti ning ka võimalus lisada soovi korral ise vastus. Üks vastaja sai sobivaks märkida mitut vastusevarianti. Tuleb välja, et külastajad on siinsetel üritustel kõige sagedamini ehk 321-l korral märganud e-piletite kasutust, mis käib kokku ka eelnevalt analüüsitud küsimuse tulemustega, mille kohaselt külastajad arvavad, et Eesti sündmuskorraldajad kasutavad eelmainitud loodussõbralikku lahendust piisavalt. Elektroonilistest piletitest kuuekümne kaheksa hääle võrra vähem on märganud teist populaarseimat lahendust, sorteerimisele vastavaid prügikaste.

Vaid 13-l korral on märganud üritustel droonide valgusšöud, mis teeb antud lahenduse ühtlasi ka kõige vähem valitud variandiks. Kompostkäimlad jäid vastajate kogemuste põhjal nähtavuse poolest eelviimasele kohale. Seitse vastajat lisasid loodussõbralike meetmete kohta ka oma vastusevariante, milles tulid esile järgnevad varasemalt

mainimata lahendused: konitopsid suitsetajatele, elektrivaba üritus ja korduvkasutatavad dekoratsioonid. Kõiki eelmainitud lahendusi mainiti ühel korral.

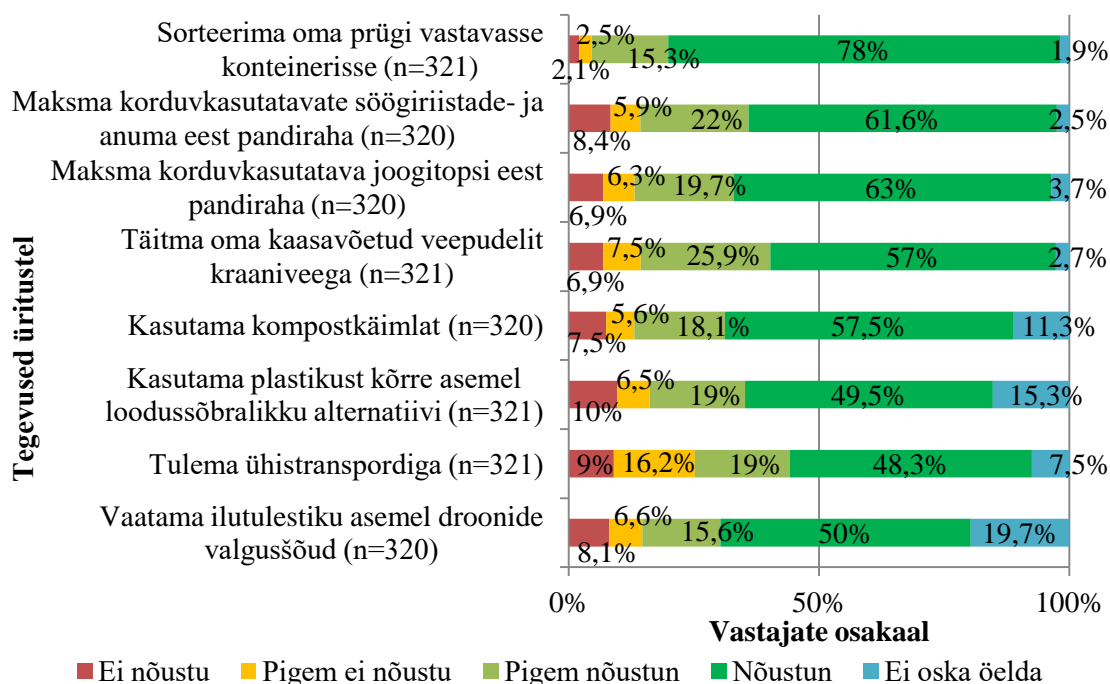

Joonis 6. Loodussõbralikud lahendused, mida külastajad on Eestis toimuvatel üritustel märganud

Küsitluse teine osa „Osalejate kaasamine ürituste loodussõbralikkuse tagamiseks” algas viienda küsimusega, mille raames vastajad hindasid, mil määral nad nõustuvad väidetega (vt joonis 7). Esitatud laused hõlmasid osalejate soovi ja nõusolekut võtta osa erinevatest tegevustest. Vastajate seas on isikliku prügi iseseisev sorteerimine vastavasse konteinerisse tegevus, milles osalemisega nõustub pigem või täielikult suurim hulk (93,5%) vastajaid. Eelnev tulemus võib olla korrelatsioonis sellega, et sorteerimisele vastavad prügikastid olid e-piletite järel teisel kohal lahendustest, mida käesoleva uuringu respondendid olid Eestis toimuvatel üritustel enim märganud. Seoses soo, vanuse ega päritoluga ei olnud erinevusi väidetega nõustumise osas.

Üritusele ühistranspordiga tulemise osas oli populaarseim vastus (67,3%), et vastajad pigem või täielikud nõustuvad antud tegevuses osalema. Samas oli see ühtlasi ka tegevus, milles (pigem) ei nõustunud võrreldes teiste tegevustega osalema suurim osakaal (25,2%) vastanutest. Osalejad ei pruugi olla käsitletavast lahendusest teadlikud,

sest varasemalt selgus uuringus, et 47,7% vastajatest (pigem) ei arva, et neid teavitatakse piisavalt seoses ühistranspordi kasutamisega sündmuste kontekstis. Võrreldes tulemusi päritoluga, oli vaid Ida-Virumaa vastajate seas kaks võrdse osakaaluga populaarseimat valikut, milleks olid, et nad nõustuvad ning pigem ei nõustu väitega, et neile sobib üritusele ühistranspordiga tulla. Soo ega vanuse osas erisusi ei esinenud.

Joonis 7. Osalejate nõustumise määr seoses tegevustest osavõtmisega ürituste kontekstis

Korduvkasutatava joogitopsi eest on pigem või täielikult nõus pandiraha maksma 83,1% vastanutest. Hinnates tulemusi vanuse lõikes, oli ainult 70–79 aastaste seas mitu populaarseimat vastust, täpsemalt oli neid viis, sest igat vastusevarianti oli valinud üks vastaja. Soo ega päritolu osas siinkohal erinevusi polnud. Korduvkasutatavate söögiriistade- ja anuma eest on pigem või täielikult nõus pandiraha maksma aga 83,2%. Siinkohal olid 70–79 aastased jällegi võrdselt valinud mitut vastusevarianti. Soo ega päritolu osas ei esinenud erisusi. Vastajate, kes pigem või täielikult nõustuvad kasutama plastikust joogikõrre asemel loodussõbralikku alternatiivi, osakaal oli 68,9% ning

nende, kes (pigem) ei nõustunud, oli 16,2% vastanutest. Soo, vanuse ega päritolu kontekstis erinevusi ei esinenud.

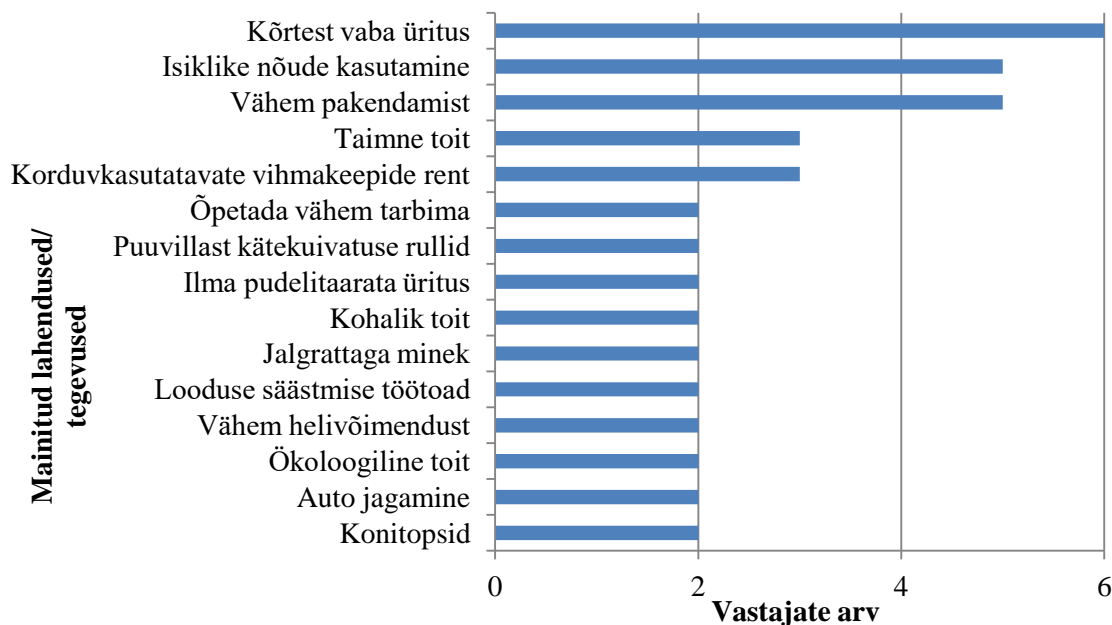
Droonide valgusšõu vaatamise osas oli populaarseim (65,6%) arvamus, et pigem või täielikult ollakse nõus osalema antud tegevuses. Tegevuse, mis hõlmab ilutulestiku asemel droonide valgusšõu vaatamist, puhul tekkis suurim hulk „Ei oska öelda” vastuseid (19,7%). Eelnevat tulemust toetab ka eelnevalt uuringus välja tulnud fakt, et droonide valgusšõud on siinsetel üritustel teiste lahenduste seast vähim märgatud. Võrreldes tulemusi demograafiliste andmetega, ei esinenud siinkohal erinevusi.

Tegevuses, mis hõlmab kompostkäimla kasutamist, oli pigem või täielikult nõus osalema 75,6% vastanutest ning (pigem) ei olnud nõus osalema 13,1%. Varasemalt märkisid vastajad kompostkäimla teiste lahenduste seast üheks vähim nähtavaks, mida Eestis toimuvatel üritustel märgatud on. Tegevuses, mis sisaldab oma kaasavõetud veepudeli täitmist kraaniveega, oli pigem või täielikult nõus osalema 82,9% vastajatest ning (pigem) ei olnud nõus 14,4%. Vanuse, soo ega päritolu osas ei esinenud kummagi eelmainitud tegevuse hindamisel erinevusi.

Kuuendas küsimuses anti vastajatele võimalus teada anda, milliseid loodussõbralikke lahendusi/tegevusi sooviksid nad üritustel veel näha (vt joonis 8). Kolme lahendust soovisid vastajad kõige enam veel siinsetel üritustel näha ning nendeks olid ilma kõrteta üritus (6), oma isiklike nõude kasutamine (5) ja vähem toodete pakendamist (5). Varasemalt toodi küsitluses vastajatele esile lahendused nagu korduvkasutatavad/komposeeritavad nõud ja joogikõrred. Seepeale vastasidki osad neist käesolevale küsimusele, et kõrsi pole üldse tarvis ning nad sooviksid söömiseks ja joomiseks võtta üritusele kaasa oma nõud. Mitmed mainisid ka toodete pakendamise liigsust näiteks kilekottide näol.

Vastajate poolt laekus ka mitmeid üksikuid pakkumisi, millest mõned on näiteks järgnevad: pudelite/topsidega vee peale minek keelatud, paberpileti asemel tempel käe peal, pabermaterjali asemel mobiiliäpid (et näha kava, esinejate infot jne), vähem ühekordseks kasutuseks mõeldud asju (sh sponsorite kingid, plakatid). Üks lause, mis antud küsimuse vastuseks postitati, kõlab järgnevalt: „Olen nõus maksma kallimat pileti

hinda, et kogu üritus oleks korraldatud loodust säästvalt.’’. Joonisele on lisatud kirjed, mida mainiti vähemalt kahel korral.

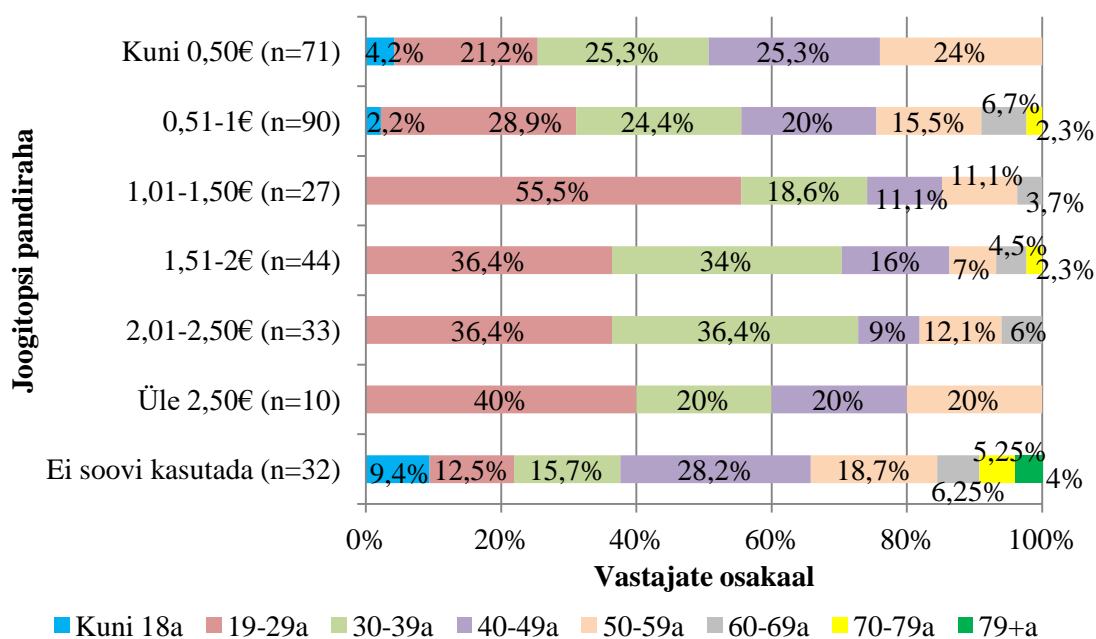
Joonis 8. Loodussõbralikud lahendused/tegevused, mida külastajad Eestis toimuvatel üritustel veel näha sooviksid

Järgmistes, seitsmendas ja kaheksandas, küsimustes uuriti vastajatelt, mitu eurot on nad nõus üritusel maksma korduvkasutatava joogitopsi ning söögiriistade- ja anuma eest. Eelistusi seoses joogitopsi pandirahaga jagas 321 inimest, kelle seas oli populaarseim (28%) vastus, et rendi eest küsitav hinnavahe vahemik võiks olla 0,51–1 euro vahel. Tuleb välja, et käesoleva uuringu vastajatele on pandiraha odavus oluline, sest madalaimat vahemikku ehk „Kuni 0,50 eurot” valis vastanutest 22,4%, mis on ühtlasi ka teine populaarseim vastusevariant. Vastanutest 13,7% märkisid sobivaks hinnaks 1,51–2 eurot.

Respondentidest 10% valisid ka variandi, et nad ei soovi korduvkasutatavat joogitopsi üritustel kasutada. Inimesed lisasid ka muid vastuseid, näiteks kaks inimest mainisid, et nad sooviksid rentimise asemel võtta kaasa oma isikliku joogitopsi, mida täita. Kaks vastajat ütlesid, et neil on pandiraha summast ükskõik ning kaks mainisid samuti, et

hind pole tähtis, kuid lisasid, et tähtis on hoopis mugavus topsti tagastamisel. Üks inimene lisas ka vastuse, et tema jaoks oleneb rendi hinna sobivus nõu tüübist.

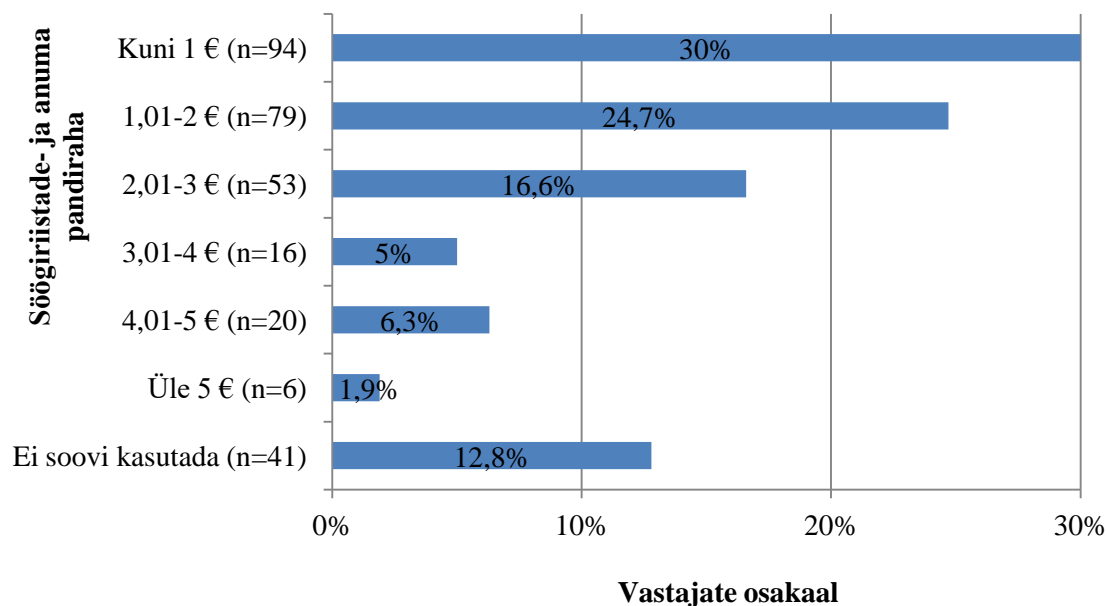
Võrreldes seitsmenda küsimuse tulemusi respondentide vanusega, on joonisel välja jäetud muud vastused (vt joonis 9). Hinnates hinnaga seotud eelistusi, ei esinenud päritolu ega soo osas erisusi. Vaadates tulemusi vanuse lõikes, tuli välja, et noorimaid vastajaid mõjutab summa suurus üsna palju. Nimelt 37,5% alaealistest vastajatest valis odavaima variandi, kuni 0,50 eurot, ning sama osakaal ütles, et nad ei soovi korduvkasutatavat joogitopsi kasutada. Vastupidiselt ei valinud keegi vanusegrupist 60–69a ega 70–79a odavaimat valikut. Vanuserühmas 19–29a oli suurim osakaal vastajaid, kes on nõus maksma enam kui 1 eurot, nimelt 44,7% soovis maksta kuni 1 eurot, kuid 51% oli nõus maksma üle 1 euro.

Joonis 9. Vastajate eelistused seoses korduvkasutatava joogitopsi rendiraha vahemikuga vanuse lõikes

Kaheksandas küsimuses uuriti vastajate eelistusi seoses korduvkasutatavate söögiriistade- ja anuma pandirahaga (vt joonis 10). Päringule vastas 320 inimest, kelle seas oli populaarseim (30% vastanutest) vahemik „Kuni 1 €”, mis on ühtlasi ka odavaim valik. Teine valituim (24,7%) variant oli ka odavuselt teine ehk 1,01–2 eurot.

Oli mitmeid (12,8%), kes ei soovi eelmainitud esemeid rentida. Muude vastuste osas avaldati samu arvamusi, mida ka eelmisele küsimusele. Avaldati soovi kasutada isiklikku nõud, mainiti, et mugavus on tähtis ning arvati, et hind sõltub nõu tüübist.

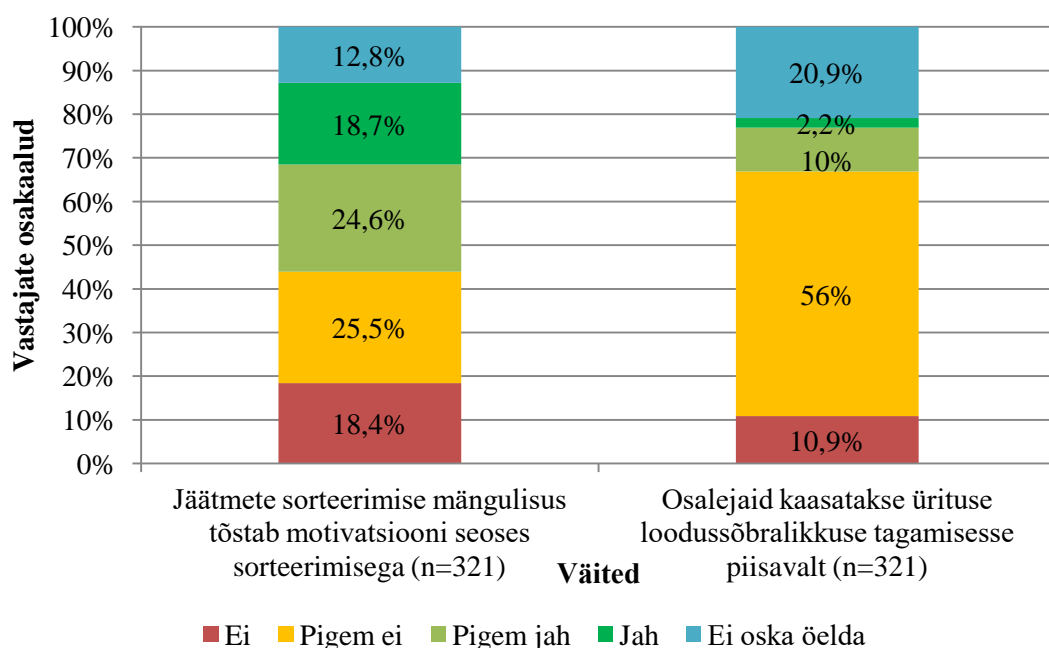
Joonis 10. Vastajate eelistused seoses korduvkasutatavate söögiriistade- ja anuma rendiraha vahemikuga, n=320

Hinnates korduvkasutatavate söögiriistade- ja anuma pandiraha eelistusi soo ja vanuse lõikes, ei esinenud erinevusi. Võrreldes vastajate pandiraha eelistusi nende päritoluga, oli Harjumaa ainus maakond, mille elanike seas oli populaarseim (23%) vastus hoopis 2,01–3 eurot, mitte üks kahest odavamast valikuvariandist, mis olid üldiselt populaarseimad kõikide maakondade lõikes. Harjumaalaste seas oli märkimisväärne osakaal (17,6%) nõus maksma 4,01–5 eurot. Ühegi teise maakonna tulemuste hulgas ei ole suuremat osakaalu vastajaid, kellele sobib maksta üle kahe euro, kui Harjumaal. Pärnumaa oli ainus koht, mille kohalike seas oli populaarseim (31%) vastus hoopis see, et nad ei soovi korduvkasutatavaid söögiriistu- ja nõusid kasutada.

Järgmises küsimuses paluti vastajatel hinnata, mil määral tõstaks üritusel jäätmete sorteerimise mänguliseks muutmine (nt auhindade andmine) nende motivatsiooni seoses sorteerimisega. Populaarseim (25,5%) vastus oli küll, et eelmainitud tegevus pigem ei

tõstaks motivatsiooni, kuid sisuliselt võrdse tulemusega (24,6%) on vastusevariant, et tegevus pigem tõstab motivatsiooni. Küsimusele vastas „Ei” 18,4% respondentidest ning „Jah” pisut rohkem ehk 18,7% vastanutest. Mitmed inimesed (12,8%) märkisid sobivaks, et nad ei oska öelda. Võrreldes tulemusi soo ja päritoluga, ei esinenud erisusi seoses prügi sorteerimise motiveeritusega. Hinnates vanuse lõikes, valisid alaealised enim, et mängulisus tõstaks motivatsiooni ning 19–29a vanusegrupp valis, et pigem tõstaks.

Järgnevalt paluti vastajatel hinnata, mil määral on nad nõus väitega, et korraldajad kaasavad osalejaid ürituse loodussõbralikkuse tagamiseks piisavalt (vt joonis 11). Vastanutest 67% arvab, et korraldajad pigem või täielikult ei kaasa osalejaid. Inimeste, kes pigem või täielikult nõustuvad, osakaal on 12,2%. Käesoleva küsimuse puhul on ka kogu uuringu kõrgeim protsent (20,9%) inimesi, kes ei osanud vastata. Siinkohal ei olnud erisusi vanuse, soo ega päritolu lõikes.

Joonis 11. Vastajate väidetega nõustumise määrad

Viimane küsimus andis vastajatele võimaluse täpsustada eelviimase küsimuse vastust. Kui respondendid olid vastanud jaatavalt sellele, et Eesti sündmuskorraldajad kaasavad osalejaid ürituse loodussõbralikkuse tagamiseks piisavalt, siis paluti neil täpsustada,

kuidas kaasamine avaldub. Tegemist on teise avatud küsimusega. Vastajad tõid esile konkreetseid näiteid ürituste ja nende loodussõbralike meetmete kohta.

Kahel korral mainiti I Land Sound-i festivali, kus ühe vastaja (v26) kogemuse põhjal olid prügikonteinerite juures inimesed, kes olid osalejatele prügi sorteerimisel abiks. Teine vastaja (v2) mainis, et eelmainitud festivalil ei olnud võimalik juua ega süüa, kui ei rentinud pandiraha eest korduvkasutatavaid nõusid. Juhendajaid prügi sorteerimisel tõi välja veel üks vastaja (v20). Lisaks toodi esile järgnev Hiiu Folk-i ürituse kaasamise näide (v4) „Hiiu Folk kirjeldab oma koduleheküljel ja FB postitustes, kuidas osalejad saavad loodust säästa.”. Üks vastaja (v9) mainis ka Eesti ettevõtte Topsiring teenuste kasutamist, mis vastaja sõnul on parim näide sellest, kuidas korraldajad osalejaid loodussõbralikkuse tagamiseks kaasavad.

Vastajate seas oli ka neid, kes ei osanud täpselt öelda, sest olukord sündmusturul on mitmekülgne, näiteks (v8) „Vastasin "ei oska öelda", kuna on väga erinevaid korraldusi ja kaasamisi. Olen osalenud suurel kontserdil Tallinnas, kus korduvkasutatavad nõud (ka klaasid) olid ürituse loomulik osa ka ilma teavitamiseta. Samuti üritustel maapiirkondades, kus kõik vaid plasttopsid olid ja osalejad pidid korraldajaid teavitama. Nii et see on hetkel seinast seina erinev.”. Vastanute ebakindlust olukorra suhtes ilmestab ka ühe vastaja (v15) arvamus, mille kohaselt on Eestis vähe häid näiteid osalejate kaasamisest, kuid need näited on olemas. Kaasamise viis, mida enim ehk 12 vastajat mainis, oli teavitada osalejaid loodussõbralike lahenduste rakendamisest üritusel. Seega tuleb välja, et teavitamise aspekti peetakse kaasamises oluliseks lahenduseks.

Toodi näiteid ka kasutatavate meetmete kohta üldiselt, nimetamata konkreetseid üritusi või ürituste tüüpe, näiteks mainis üks vastaja (v14), et „Festivalidel joogi hinna sees on juba topi hind, mille pärast tagasi saab. Ürituse sissekäigu (ja mujal) juures on teavitustahvel pandisüsteemist. Prügikastid on kenasti märgistatud.”. Järelikult on vastajad märganud üritustel kasutatavaid osalejate kaasamise meetmeid ning see informatsioon on neile ka meelde jäänud. Loodussõbralike lahenduste sildistamine ja märgistamine on samuti osa teavitustööst.

2.3. Järeldused ja ettepanekud

Töö eesmärk oli esitada Eestis toimuvate sündmuste korraldajatele ökoloogilise jätkusuutlikkuse tagamiseks ettepanekuid, mis põhinevad külastajate arvamusele. Uurimisküsimuse vastamiseks tehakse uuringu tulemuste põhjal järeldusi, millele tuginedes koostatakse omakorda ettepanekud sündmuskorraldajatele. Eesmärgi täitmiseks käsitleb käesolev peatükk eelmainitud aspekte. Uuringus oli suurim osakaal vastajatest naissoost, vanuses 19–29a ning pärit Harjumaalt. Siiski olid esindatud ka mehed, kõik vanusegrupid ja maakonnad. Enim vastajaid on viimase kahe aasta jooksul osalenud Eestis toimuvatel üritustel 1–3 korda (37,7%) ning 4–6 korda (27,9%). Vastajaskonna hulgas on enim neid, kes on üritustel osalenud ning kordagi ei ole osalenud vaid 4,5% vastanutest. Seega põhinevad tulemused suures osas reaalsel kogemustel, mida külastajad on kogunud viimase kahe aasta jooksul.

Tuli välja, et vastajate seas arvavad rohkem kui pooled, et ühekordsete nõude olemasolu üritustel ei ole nende jaoks oluline. Küsides korduvkasutatavate nõude kohta, vastasid samuti rohkem kui pooled vastajad, et nende jaoks on eelmainitud nõude olemasolu üritustel oluline. Seonduvalt vastasid enam kui pooled ka seda, et siinsetel üritustel ei pakuta piisavalt pandisüsteemiga korduvkasutatavate nõude rentimist. Vastajad on erinevaid nõude lahendusi Eestis juba näinud ka, kuid eelnevaga kooskõlastatult mainiti korduvkasutatavaid nõusid 13-l korral vähem kui näiteks komposteeritavaid nõusid. Seega võiksid sündmuskorraldajad võimalusel mitte tellida üksnes ühekordseid nõusid, vaid kaalutleda seda, et kasutada näiteks korduvkasutatavaid nõusid, mida saab rentida, ja/või komposteeritavaid (nt bambusest, puidust, bioplastist) nõusid, mis on ühekordsed, kuid õigel käitlemisel ohustavad loodust vähem (Tanguay, 2019; Gutierrez, 2020; Barnett, 2018).

Eelnevalt selgus, et korduvkasutatavate nõude olemasolu üritustel on vastajate jaoks oluline. Lisaks tuli välja ka see, et joogitopsi eest on nõus pandiraha, mille hiljem tagasi saab, maksma 83,1% ning söögiriistade- ja anuma eest 83,2%. Kui aga uuriti pandiraha maksumuse kohta, selgus, et vastanud eelistavad võimalikult odavat hinda. Joogitopsi puhul oli populaarseim vahemik 0,51–1 eurot ning teisel kohal odavaim variant ehk

kuni 0,50 eurot. Söögiriistade- ja anuma rentimise puhul sobis vastajatele enim odavaim variant ehk kuni 1 eurot ning teisel kohal oli vahemik 1,01–2 eurot.

Seega soovitatakse korraldajatel korduvkasutatavate nõude rentimisel arvestada küllastajate hinnatundlikkusega ning proovida tagada mugavus nõude tagastamisel. Seeläbi on küllastajad ehk suurema tõenäosusega nõus rentimise eest maksuma, sest teavad, et makstud raha ei ole hiljem keeruline ja/või ajakulukas tagasi saada. Kui kohaldatav, võiks pandiraha küsida võimalikult vähe, näiteks nii joogitopsi kui ka sööginõude eest kuni 2 eurot. Näiteks Inglismaal toimuval *Shambala* festivalil said osalejad valida kausi ja taldriku vahel ning mõlema nõu rent maksis 2 eurot (Barnett, 2018). Mugavust saaks tagada sedasi, et küllastajad ei pea ise nõusid pesema ning on näiteks mitu järjekorda raha tagasi saamiseks. *Shambala* festivalil ei pidanud küllastajad samuti oma kasutatud nõusid ise pesema (*Ibid.*). Lisaks võiks võimalusel pakkuda osalejatele võimalust maksta korduvkasutatava nõu rentimise eest mugavalt kaardiga.

Joogitopsi rentimise teenust pakub näiteks Topsiring, mis tegeleb ka nõude transpordi ja pesemisega. Eelmainitud ettevõtte küsib topsi rendi eest 2 eurot, kruusi ja veinipokaali eest 3 eurot ning arveldamine toimub sularahas (vt lähemalt www.topsiring.ee). Nende teenust on tellinud näiteks Viljandi Folk, Tänavatoidufestival ja I Land Sound festival (Ajujaht, 2018). Samuti on korduvkasutatavate nõude rentimise valdkonnas tegevust alustanud Eesti Pandipakendi projekt Panditops, mis pakub erinevaid võimalusi koostööks (vt lähemalt www.eestipandipakend.ee).

Järgnev söögiriistade- ja anumate rentimise lahendus kehtib enamasti väikese ja keskmise suurusega üritustele. Nimelt saaks ühe võimalusena näiteks teha nõude ostuga investeringu ning luua rentimise läbiviimiseks meeskonna, kuhu võiksid kuuluda ka vabatahtlikud. Fun Rent on Eesti ettevõtte, mis teise võimalusena pakub rendiks erinevaid nõusid ning nende valikus on muuhulgas mitut tüüpi taldrikud, noad, kahvlid ja lusikad. Näiteks praetaldriku rent maksab 25 senti, praenuga- ja kahvel mõlemad 21 senti. Lisaks sisaldub rendihinnas juba nõude pesemine ning igat põhilist toodet on neil valikus üle tuhande (vt lähemalt www.funrent.ee).

Joogikõrte osas hindas enamus vastajatest plastikust kõrte tagamise üritustel ebaoluliseks. Eelnevaga on kooskõlas see, et ühes avatud küsimuses, mis uuris teiste loodussõbralike lahenduste kohta, mainis suurim hulk ehk kuus inimest, et kõrsi ei peaks üritustel üldse olema. Samas komposteeritavate kõrte osas olid vastajate osakaalud võrdsemad, sest populaarseim vastus oli, et mainitud kõrred ei ole olulised, kuid kokkuvõttes kaldusid vastajad komposteeritavate kõrte olemasolu oluliseks pidamise poole. Enamus vastajatest arvas ka seda, et Eestis toimuvatel üritustel ei pakuta piisavalt alternatiive plastikust esemetele. Seega soovitatakse korraldajatel hoiduda plastikust kõrtest ehk mitte anda neid külastajatele tasuta või teha need tasuliseks. Üks võimalus on veel tagada osalejatele tasulised loodussõbralikumad kõrred, mis on tehtud näiteks paberist, pilliroost või bambusest (ühekordseks kasutamiseks), metallist või klaasist (korduvaks kasutamiseks) (Gibbens, 2019).

Vastanutest rohkem kui pooled on nõus kasutama plastikust joogikõrre asemel loodussõbralikku alternatiivi. Eesti ettevõtte Strawberry pakub looduslikke kõrsi, mis on tehtud Saaremaal kasvavast pilliroost (vt lähemalt www.strawerry.com). Tehes koostööd kohalike ettevõtjatega toetatakse ka Eesti majanduse jätkusuutlikkust. Kui aga soovitakse siiski kasutada plastikut, on loodussõbralikuim variant valida komposteeritav bioplastik, mis on täies ulatuses bakterite poolt söödav (Elias, 2019). Välismaa ettevõtte Vegware varustab soovijaid suurte koguste komposteeritavate nõudega, mille hulgas on ka loodussõbralikud joogikõrred (sh bioplastikust ja paberist) (vt lähemalt www.vegware.com).

Elektronilisi pileteid hindas oluliseks enamus vastanutest ning vastupidiselt paberist pileteid hinnati enamasti ebaoluliseks. Tundub, et Eestis on e-piletid kasutust leidev lahendus, sest enamus respondentidest arvab, et siinsetel üritustel kasutatakse e-pileteid piisavalt. Samuti olid e-piletid loodussõbralike lahenduste seast enim valitud variant, mida vastajad siinsetel üritustel märganud on. Seega tuleb välja, et elektrooniliste piletite süsteem on sündmuskorraldajate seas tuntud ja populaarne loodust säästev meede. Sarnaselt selgus ühes uuringus (Eventbrite, 2020, lk 11–12), et vastanud sündmuskorraldajate seas oli populaarseim (87%) loodussõbralik viis, mida sündmustel rakendatakse, elektrooniliste piletite süsteemi kasutamine. Kui on neid korraldajaid, kes

annavad küllastajatele võimaluse kasutada vaid paberist pileteid, siis soovitatakse neil minna üle elektrooniliste piletite süsteemile. Mobiiltelefonisse pileti allalaadimine on aega kokkuhoidev, kasutaja- ning loodussõbralik protsess.

Enamus vastajate arvates on ka prügi sorteerimise puhul oluline see, et sorteerimisele vastavad prügikastid on osalejatele üritustel tagatud. Tundub, et siinsed korraldajad on antud lahendust korduvalt rakendanud, sest vastajate seas olid prügikonteinerid teisel kohal loodussõbralikest lahendustest, mida nad üritustel enim näinud on. Respondentidest nõustuvad enamus sorteerima oma isiklikku prügi vastavasse konteinerisse. Eventbrite raportis (2020, lk 11–12) oli prügi sorteerimine ka üks esiletoodud loodussõbralikest meetmetest, mida korraldajad üle maailma üritustel rakendavad. Jäätmete sorteerimine mõjub positiivselt ürituse mainele ning puhtus on küllastajate jaoks oluline tegur (Saint Louis City Recycles, *n.d.*).

Siinkohal soovitatakse korraldajatele, kes ei ole veel oma üritustele lisanud sorteerimiseks mõeldud prügikonteinereid, anda oma külalistele võimalus asetada oma prügi vastavalt selle liigile õigesse konteinerisse. Eesti ettevõtte, UC Rent, rendib soovijatele erinevaid prügikonteinereid, mille hulgas on ka kastid, mis on märgistatud vastavalt prügi liigile. Lisaks hoolitseb ettevõtte ka üritusel tekkinud prügi äraveo eest (vt lähemalt www.ucrent.ee).

Ühistranspordiga üritusele minek on tegevus, milles ei soovinud osaleda enim vastajaid ning põhjus võib seisneda isikliku auto eelistamises või ühistranspordi puudujääkides. Samuti võib tulemus olla tingitud ka sellest, et pea pooled vastajatest arvavad, et neid ei teavitata ühistranspordi kasutamise võimalustest piisavalt. Seega soovitatakse korraldajatel enne üritust teavitada osalejaid erinevatest transpordiliikidest, mis ürituse piirkonda sõidavad. Teavet ühistranspordi kohta (nt ajagraafikud, piletihinnad, peatused) võiks levitada näiteks sotsiaalmeedias, kodulehel või lisada informatsioon e-kirja, mis saadetakse küllastajale koos e-piletitega. Samuti võib teavitada, kuidas tulla jalgsi, jalgrattaga ning kus asuvad jalgrattaparklad.

Selline lahendus nagu tasuta ühistransport üritusele, oli teiste loodussõbralike lahenduste seas tagant poolt kolmandal kohal (mainiti 102 korral) ehk seda ei ole teiste

meetmetega võrreldes siinsetel üritustel palju nähtud. Tasuta ühistranspordi pakkumine külastajatele oleks võimalik näiteks läbi koostöö kohaliku omavalitsusega, mis kokkuleppel saaks tagada üritusele minekuks ja ürituselt tulekuks tasuta ühistranspordi kasutamise võimaluse. Eelnev võib hoida ära ürituse tõttu tekkiva autode ning nende heitgaaside üleliigsuse, samuti ruumi puuduse. Näiteks Kahe Silla Jooksu, mis toimub Pärnus, ajal rajati linna ajutised bussipeatused ning trajektoorid, mis olid mõeldud külastajatele, kes soovivad sündmusele minna ühistranspordiga ning seda tasuta (2 Silla Klubi, *s.a.*).

Kompostkäimlat on üritusel nõus kasutama enamus vastanutest, kuid eelmainitud lahendus oli teiste loodussõbralike seas tagant poolt teisel kohal, mis tähendab, et kompostkäimlaid pole siinsetel üritustel teiste lahendustega võrreldes tihti märgatud. Kompostkäimlate üks positiivsetest omadustest on see, et need ei tekita ebameeldivat lõhna (BioToilet, 2018; Townsend, 2016). Eestis ei ole veel lisaks välikäimlatele pakkumises kompostkäimlate renti, kuid üks võimalus on korraldada üritus kohas, mis pakub eelmainitud lahendust. Üks koolituskeskus Eestis pakub rentimiseks mitmekülgset paika, kus pidada suvepäevasid, koosolekuid, koolitusi, sünnipäevasid jne. Lisaks pakuvad nad majutust, toitlustust ja võimalust kasutada kompostkäimlaid (vt lähemalt www.vaikejalajalg.ee). Suurema mastaabiga üritustel on valik, kas teha võimaluse korral investeering ning osta kompostkäimlad, mida iga aasta kasutada, või oodata kuni hakatakse pakkuma nende rentimise teenust.

Droonide valgusšõud ilutulestiku asemel on nõus vaatama rohkem kui pooled vastanutest, kuid eelmainitud lahendus on teise loodussõbralike seas vähim valitud variant, mida vastajad siinsetel üritustel näinud on. Droonide valgusšõud on kasutatud rohkem välismaa ürituste raames (Dwyer, 2018; Cartwright, 2020). Kuna lahendus ei ole laialdaselt tuntud ning temaatika on uuendusmeelne, ei ole Eestis veel ettevõtteid, mis pakuksid taolist valgusšõu teenust. Siiski soovitatakse korraldajatel uurida ilutulestiku alternatiivide kohta ning jälgida, kas ja millal sisenevad turule vastavad pakkujad. Üks ilutulestiku alternatiiv lisaks droonidele on näiteks laserite valgusšõu.

Vastanutest soovib enamus täita sündmusel oma kaasavõetud veepudelit kraaniveega. Oma veepudeli kraaniveega täitmise võimalus oli teiste loodussõbralike lahenduste seas

kolmas populaarseim variant, mida valiti 198-l korral. Järelikult on eelmainitud meede Eestis üsna laialdaselt levinud. Siinkohal soovitatakse mainitud võimaluse puudmisel lisada üritustele joogikraanid. Pudelite täitmiseks kraanide püstitamise võib muutuda reaalsuseks tänu koostööle kohaliku omavalitsusega või näiteks vee, tervise, loodussõbralikkuse, spordiga jne seotud ettevõtetega (Jones, 2017).

Sponsorid saaksid jagada oma ettevõtte logoga korduvkasutatavaid veepudeleid, mida täita. Kui sponsoriks on firma, mis tegeleb näiteks joogivee müümise, filtreerimisega jms, on neil samuti võimalik panna joogikraanidele ja pudeli täitmise kohtadesse oma logod ja reklaamid. Näiteks Sydney festivali toetas veefiltrite ettevõtte *Zip*, mis varustas osalejaid joogikraanidega, millel olid ettevõtte filtrid, ning andsid osalejatele korduvkasutatavaid veepudeleid, millel olid esindatud ettevõtte logod (*Ibid.*).

Seoses sellega, kas jäätmete sorteerimise mänguliseks (nt auhindade andmine) muutmine tõstaks osalejate motivatsiooni seoses sorteerimisega, ei olnud vastajate arvamustes tugevat kalduvust nõustumise või mittenõustumise suunas. Enim (25,5%) vastajatest märkis sobivaks, et antud tegevus pigem ei tõstaks nende motivatsiooni, kuid veidi vähem, 24,6%, vastas, et see pigem tõstaks nende motivatsiooni. Kuna lahendus võib olla Eestis veel vähesel moel levinud, ei pruugi vastajad täpselt ette kujutada, mida see endast kujutab. Seega soovitatakse korraldajatel kaalutleda meetodeid, millega oleks võimalik muuta sorteerimist mänguliseks või tõsta motiveerituse taset, näiteks autasustamine rahalise preemiaga (Colgan, & Delmas, 2018; Cone Communications, 2014).

Üks võimalus on anda igale inimesele, kes oma prügi ära sorteerib ning loosis osaleda soovib, number, mis hiljem siis osaleb loosis ning millega on võimalus võita mitmeid auhindu. Auhinnad võivad olla näiteks sooduskoodid või kupongid erinevate toetajate (veebi)poodides jms. Sedaviisi välditakse üleliigset pakendamist ning esemeid, mida külastajad tõenäoliselt ei kasuta, vaid tulevikus prügikasti viskavad. Kui aga soovitakse kinkida esemeid, siis võiksid need olla rohkem vajaduspõhised ja kasutust leidvad, nagu näiteks helkurid, plaastrid ja kondoomid. Auhinnad on võimalik tagada koostöös partnerite ja sponsoritega.

Vastanutest enamuse jaoks on oluline, et üritusel oleks võimalikult väike negatiivne mõju loodusele. Samuti on enamuse jaoks oluline see, et neid teavitatakse viisidest, millega üritustel loodussõbralikkust tagatakse. Lisaks arvavad rohkem kui pooled, et Eesti sündmuskorraldajad ei kaasa osalejaid looduse säästmisesse piisavalt. Tundub, et vastajate jaoks on loodussõbralikkusega seondult oluline peamiselt see, et neid antud teemast teavitatakse ning kaasatakse meetmete rakendamisel. Seega soovitatakse korraldajatel rõhutada seda, et loodusõbralikkuse tagamise protsess oleks tehtud võimalikult nähtavaks ka osalejatele. Nii teavad külastajad, mis on ürituse panus oma ökoloogilise jalajälje vähendamises, millised tegevused looduse säästmise eesmärgini viivad ning mida neilt oodatakse.

Üritusel on oluline märgistada erinevad lahendused, et külastaja oleks juhendatud ja teadlik sellest, kuidas käituda ning mida järgida. Näiteks võiks lisada teavitustahvleid, mis sisaldavad informatsiooni selle kohta, mida saab külastaja üritusel iseseisvalt teha, et olla kaasatud looduse hoidmisesse (nt oma pudeli täitmine, korduvkasutatavate nõude rentimine, prügi sorteerimine, ühistranspordi kasutamine jne). Samuti võiks olemas olla teave selle kohta, mida on teinud korraldajad, et tagada loodussõbralikkus erinevate lahenduste näol (nt droonide valgusšõu, kompostkäimlad jne) ning kuidas peaks toimima osalejate ja korraldajate vaheline koostöö. Uuringus on välja tulnud vastajate keskkonnateadlikkus, soov loodust hoida ning lahenduste märkamise tase. Informatsiooni levik ja hulk ning külastajate looduse säästmisesse kaasamine on olulised teemad, mida üritustel märgatakse. Korraldajatel soovitatakse rakendada lisaks enda potentsiaalile ka külastajate oma, et üritus avaldaks võimalikult vähe negatiivset mõju ümbritsevale looduskeskkonnale.

KOKKUVÕTE

Sündmustega seotud definitsioonid, eesmärgid ja sihtgrupid varieeruvad ning samuti erineb rahastus ja asjalised. Eelnevad omadused sõltuvad sellest, millise mastaabiga ning mis liiki toimuv üritus on. Turismisektoris on sündmustel oluline roll, mis annab ühtlasi ka sündmusturismile positiivsed omadused, näiteks kultuuri edendamine ja heategevuse toetamine. Sündmused toetavad sihtkoha majandust, neid kasutatakse tihti turundamisel. Turismi elementide (sh majutus, toitlustus, transport) kombineerimine aitab kaasa sihtkohtade arengule, nt läbi töökohtade, meelelahutuskohtade ja investorite huvi tekke. Negatiivselt võib sündmusturism mõjutada sihtkohta läbi illegaalsete tegevuste, näiteks narkootikumide tarbimise, ning hindade tõusu.

Probleeme proovivad prognoosida ning lahendada sündmuskorraldajad, kelle töö põhjaliku organiseerimise puhul tekib negatiivseid mõjutegureid võimalikult vähe. Korraldajate tööülesannete hulka kuulub muuhulgas sündmuse idee genereerimine, teostatavuse analüüsimine, eesmärkide ja eelarve sätestamine, meetmete rakendamine ja protsessi jälgimine. Planeerimise protsess võib olla keerulisem sõltuvalt mastaabist, näiteks mega-üritused, millel on ülemaailmne tuntus ning mida külastab palju inimesi, avaldavad ümbritsevale kesk- ja kogukonnale pikaajalist mõju. Arvestama peab muuhulgas kulude suurusega ja aja nappusega. Väiksemate ürituste korraldamisele kulub vähe ressursse ning nende puhul tuleb enim arvestada kogukonnaliikmete soovidega. Tihti peale keskenduvad sündmuskorraldajad enim rahaliste aspektide analüüsimisele, kuid nende kohustus on keskenduda ka teistele aspektidele, mis on sündmusest mõjutatud, näiteks looduskeskkond.

Jätkusuutlikkust defineeritakse kui midagi, mis peab olema kasulik nii majandusele, keskkonnale kui ka ühiskonnale, kuid ka kui suhet, mis on ühiskonna ja looduse vahel. Maailma Keskkonna- ja Arengukomisjon määratleb jätkusuustlikku arengut on arengut,

mis suudab täita olevikus elavate inimeste vajadusi ilma tulevaste generatsioonide vajaduste täitmist ohtu seadmata. Ökoloogiline jätkusuutlikkus keskendub täpsemalt pikaajalisele looduskeskkonna hoidmisele ning inimeste mõju vähendamisele, mis on seotud nii loodusega kui ka inimeste enda tervisega. Sündmusturul esinevad erinevad loodussõbralikud trendid, mille hulgas on populaarseimad näiteks elektroonilised piletid, korduvkasutatavad või komposteeritavad esemed, prügi sorteerimine, kompostkäimlad jms. Loodussõbralike soovitude hulka kuuluvad näiteks partneritega jätkusuutlikkuse osas koostöö tegemine, osalejatega selgesõnaline ja avatud olemine ning plastiku ja pakendamise vähendamine.

Uuringu eesmärk oli teada saada, milline on küllastajate arvamus ja kaasatus seoses loodussõbralike meetmete rakendamisega Eestis toimuvatel üritustel. Kasutati poolstruktureeritud internetipõhist küsitlust, mille esimene osa uuris vastajate arvamust ning tähelepanekut seoses loodussõbralike lahenduste kasutamiseiga. Teine osa keskendus sellele, kuidas kaasatakse osalejaid loodussõbralikkuse tagamisesse ning mida on osalejad nõus iseseisvalt tegema. Küsimusi oli 14 ning andmete kogumiseks kasutati enamasti valikvastuseid ja skaalasid. Loodussõbralikud lahendused, millele ankeedi küsimused tuginesid, olid esindatud teoreetilises osas käsitletud allikates. Vastajaid oli üle kogu Eesti ning kokku 358. Kvalitatiivseid andmeid analüüsiti tavapärase sisuanalüüsiga ning kvantitatiivseid statistilise analüüsiga.

Andmete analüüsi tulemusena selgus, et enamus loodussõbralike lahenduste olemasolu üritustel on vastajate jaoks pigem või täielikult oluline. Näiteks soovivad nad Eestis toimuvatel üritustel näha ja/või kasutada korduvkasutatavaid ja komposteeritavaid nõusid, elektroonilisi pileteid, sorteerimisele vastavaid prügikonteinereid, kompostkäimlaid, droonide valgusšõud jms. Enamus respondente on nõus maksta korduvkasutatavate nõude eest pandiraha, tulema üritusele ühistranspordiga, täitma oma kaasavõetud veepudelit kraaniveega ja kasutama plastikust kõrre asemel loodussõbralikku versiooni. Samuti oli vastajate seas populaarne lahendus teha üritus, mis on üldse kõrrest vaba.

Vastajad arvavad, et Eesti sündmuskorraldajad ei kaasa neid sündmuste loodussõbralikkuse tagamise protsessi piisavalt ning soovivad, et teavitustööd seoses

lahenduste rakendamisega üritustel oleks enam (sh teavitamine ühistranspordi kasutamise kohta). Respondentide seas oli populaarne arvamus see, et on oluline, et üritusel oleks võimalikult väike negatiivne mõju loodusele ning et neid teavitatakse viisidest, millega üritusel loodust säästetakse. Vastanud arvavad, et Eestis toimuvatel üritustel ei kasutata piisavalt korduvkasutatavate nõude rentimise süsteemi ega loodussõbralikke alternatiive plastikust esemetele.

Vastajate keskkonnateadlikkuse ning loodusest hoolimise tõttu soovitati korraldajatel asendada loodusele kahjulikud elemendid oma üritustel loodussõbralike alternatiividega ning anti nõu, kust alternatiive leida ning milliseid valida. Näiteks soovitati kasutada paberpiletite asemel elektroonilisi, ühekordsete plastiknõude asemel korduvkasutatavaid või komposteeritavaid, ilutulestiku asemel droonide või laserite šõud jms. Toodi esile erinevaid ettevõtteid (nt Topsiring, Panditops, UC Rent, Vegware jne), mis varustavad korraldajaid vajalike lahendustega. Tehti ettepanek panustada osalejate teavitamisesse läbi loodussõbralike lahenduste märgistamise. Soovitati jagada enne üritust sotsiaalmeedias või e-kirja vahendusel meetmeid, millega loodust hoitakse ning tegevusi, milles oodatakse ka osalejaid panustama. Lisaks soovitati proovida tagada tasuta ühistransport läbi koostöö kohaliku omavalitsusega ja motiveerida osalejaid sorteerima läbi auhindade andmise. Tänu n-ö läbipaistvale ja avatud suhtlemisele ning informatsiooni levikule saavad osalejad koostöös korraldajatega saavutada läbimurdvamaid tulemusi, kui kumbki osapool saaks saavutada üksinda.

Käesoleva töö eesmärgiks oli esitada Eestis toimuvate sündmuste korraldajatele ökoloogilise jätkusuutlikkuse tagamiseks ettepanekuid, mis põhinevad külastajate arvamusele. Varasemalt püstitatud töö eesmärk sai täidetud. Lõputöö autor soovib tänada oma juhendajat, Tatjana Koort, uuringule vastanud ning uuringut jaganud inimesi, uurimispraktika õppejõude ning Pärnu Taimelaada meeskonda, kellega möödus meeldiv praktika. Töö võiks huvi pakkuda Eestis tegutsevatele sündmuskorraldajatele, kes soovivad teha koostööd osalejatega ning tagada seeläbi oma üritust ümbritsevale looduskeskkonnale võimalikult kõrge heaolu tase. Tulemustest lähtuvalt vajaks enam tähelepanu vastajate motiivid. Küsides vastajalt pärast hinnangu andmist, et miks nii hinnati, saaks andmeid analüüsida teades hinnangute taga seisnevaid põhjuseid.

VIIDATUD ALLIKAD

- Agha, N., & Taks, M. (2015). A Theoretical Comparison of the Economic Impact of Large and Small Events. *International Journal of Sport Finance*, 10(3), lk 199–216.
- Ajujaht. (2018). Topsiring: Ainult heast ideest ei piisa, märksa olulisem on selle elluviimine. *Ajujaht*. Loetud aadressil <https://www.ajujaht.ee/topsiring-ainult-heast-ideest-ei-piisa-marksa-olulisem-on-selle-elluviimine/>
- Allen, J., Bowdin, G. O’Toole, W., Harris, R., & McDonnell, I. (2010). *Events Management*, 3. Butterworth-Heinemann.
- Allen, J., O’Toole, W., Harris, R., & McDonnell, I. (2011). *Festival and Special Event Management*, 5. Austraalia: John Wiley & Sons.
- Archer, B., Cooper, C. Ruhanen, L. (2005). *Global tourism*, 3, lk 82. Ameerika Ühendriigid: Elsevier.
- Arora, N.K. (2018). Environmental Sustainability—Necessary For Survival. *Environmental Sustainability* 1, 1–2. <https://doi.org/10.1007/s42398-018-0013-3>
- Aytekin, E. (2020). Steps taken by countries in fighting COVID-19 pandemic. *Anadolu Agency*. Retrieved from <https://www.aa.com.tr/en/health/steps-taken-by-countries-in-fighting-covid-19-pandemic/1812009#>
- Barnett, L. (2018). Shambala launches “first of its kind” reusable plate service. *Stand Out Magazine*. Retrieved from <https://standoutmagazine.co.uk/shambala-launches-first-of-its-kind-reusable-plate-service/>
- BioToilet. (2018). How Does a Compost Toilet Work? Understanding All Its The Aspects. *PickMyToilet*. Retrieved from <https://pickmytoilet.com/how-does-a-compost-toilet-work/>
- Boelpaep, B. (2014). Belgium's Tomorrowland music festival makes global impact. *BBC News*. Retrieved from <https://www.bbc.com/news/world-europe-28525703>
- Business Visits and Events Partnership. (2014). BVEP Launches Events are GREAT Britain Report. *Business Visits and Events Partnership*. Retrieved from

- <https://www.businessvisitsandeventspartnership.com/news/bvvp-press-releases/242-bvvp-launches-events-are-great-britain-report>
- Cartwright, J. (2020). Drones and laser shows set to replace fireworks. *Tech AU*. Retrieved from <https://techau.com.au/drones-and-laser-shows-set-to-replace-fireworks/>
- Case, R. (2013). *Events and the environment*. London: Routledge.
- Chan, S., Smith, R. (2017). Ariana Grande Manchester Concert Ends in Explosion, Panic and Death. *The New York Times*. Retrieved from <https://www.nytimes.com/2017/05/22/world/europe/ariana-grande-manchester-police.html>
- Colgan, D., Delmas, M.A. (2018). *The Green Bundle- Pairing the Market with the Planet*. Stanford: Stanford University Press.
- Cone Communications. (2014). Recycling in the home survey. *Cone Communications*. Retrieved from <https://www.conecomm.com/research-blog/2014-cone-communications-recycling-in-the-home-survey>
- Connell, J., Meyer, D. Page, S.J. (2015). Visitor attractions and events: responding to seasonality. *Tourism Management*, 46, 283–298. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2014.06.013>
- Cook, R. A., Yale, L. J., Marqua, J. J. (2010). *Tourism: the Business of Travel*, 4. Pearson Education Limited: Pearson Prentice Hall.
- Cooper, C., Fletcher, J., Fyall, A., Gilbert, D., & Wanhill, S. (2008). *Tourism, Principles and practice*. Essex: Pearson Prentice Hall.
- Daly, N. (2018). For Animals, Plastic Is Turning the Ocean Into a Minefield. *National Geographic*. Retrieved from <https://www.nationalgeographic.com/magazine/2018/06/plastic-planet-animals-wildlife-impact-waste-pollution/>
- Deccan Chronicle. (2019). The future is here in the form of biodegradable cutlery. *Deccan Chronicle*. Retrieved from <https://www.deccanchronicle.com/lifestyle/environment/010619/the-future-is-here-in-the-form-of-biodegradable-cutlery.html>
- Dowson, R., & Bassett, D. (2015) *Event planning and Management: A practical handbook for pr and events professionals*. Kogan Page Publishers.

- DW. (2019). Diwali fireworks worsen Delhi's hazardous air pollution. *DW*. Retrieved from <https://www.dw.com/en/diwali-fireworks-worsen-delhis-hazardous-air-pollution/a-51013069>
- DW. (2018). India allows 'green' firecrackers for Diwali. *DW*. Retrieved from <https://www.dw.com/en/india-allows-green-firecrackers-for-diwali/a-45993863>
- Dwyer, F. (2018). Will drone light shows gradually replace fireworks at public events? *We Talk UAV*. Retrieved from <https://www.wetalkuav.com/will-drones-gradually-replace-fireworks-at-public-events/2/>
- Eesti Pandipakend. (s.a.). Panditops. *Eesti Pandipakendi koduleht*. Loetud aadressil <https://eestipandipakend.ee/panditops/>
- Elias, K. (2019). Rohesäuts: biolagunev plast polegi nii öko. *ERR Novaator*. Loetud aadressil <https://novaator.err.ee/977776/rohesauts-biolagunev-plast-polegi-nii-oko>
- Eventbrite. (2020). 2020 Event Trends Report – The State of Gathering in North America. *Eventbrite*.
- Flyvbjerg, B., Stewart, A. (2012). *Olympic proportions: Cost and cost overrun at the Olympics 1960–2012*. Oxford, UK: University of Oxford Said Business School. Retrieved from http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2238053
- Franklin-Cheung, A. (n.d.). Are fireworks bad for the environment? *BBC Science Focus Magazine*. Retrieved from <https://www.sciencefocus.com/planet-earth/are-fireworks-bad-for-the-environment/>
- Fun Rent. (s.a.). Lauanõude rent. *Fun Rent koduleht*. Loetud aadressil <https://www.funrent.ee/tootekategooria/renditooted/lauanoud-laenus/>
- Getz, D. (1998). *Global tourism*, 2, lk 411. Ameerika Ühendriigid: Elsevier
- Getz, D., Page, S.J. (2016). Progress and prospects for event tourism research. *Tourism Management*, 52. Kanada: The University of Calgary.
- GGKP. (2020). GGKP Webinar–Sustainability After COVID-19: Voices from Leading International Organizations (GGGI, OECD, UNEP and the World Bank). *GGKP*. Retrieved from <https://www.greengrowthknowledge.org/learning/ggkp-webinar-sustainability-after-covid-19-voices-leading-international-organizations-gggi>
- Gibbens, S. (2019). Want to ditch plastic straws? Consider these. *National Geographic*. Retrieved from <https://www.nationalgeographic.com/magazine/2019/07/rethinking-plastic-straws-consider-these-options/>

- Gibson, H. J., Kaplanidou, K., & Kang, S. J. (2012). Small-scale event sport tourism: A case study in sustainable tourism. *Sport Management Review*, 15, lk 160–170.
- Goldblatt, J.J. (2000). Events Beyond 2000: Setting the Agenda. *Australian Centre for Event Management*. Sydney: Australia.
- Gutierrez, R. J. (2020). PLA Plastic/Material: All You Need to Know in 2020. *All3DP*. Retrieved from <https://all3dp.com/1/pla-plastic-material-poly-lactic-acid/>
- High Level Committee for Commonwealth Games 2010. (2011). *Organization and conduct of Commonwealth Games 2010*. New Delhi, India: Author.
- Hopper, J. (2016). Why You Need 4-Point Scales. *Versta Research*. Retrieved from <https://verstaresearch.com/blog/why-you-need-4-point-scales/>
- IPCC. (2019). Special Report- Climate Change and Land. *IPCC*. Retrieved from <https://www.ipcc.ch/srccl/chapter/chapter-5/>
- Jackson, L.A. (2008). Residents' perceptions of the impacts of special event tourism. *Journal of Place Management and Development*, 1 (3), lk 240–255. <https://doi.org/10.1108/17538330810911244>
- Jansen, K., & Corley, K.G. (2007). E-Survey Methodology. *Pennsylvania State College of Information Sciences and Technology*. <https://doi.org/10.4018/978-1-59140-792-8.ch001>
- Jones, M. L. (2014). *Sustainable Event Management: A Practical Guide*, 2. Ühendkuningriigid: Routledge.
- Jones, M. L. (2017). *Sustainable Event Management: A Practical Guide*, 3. Ühendkuningriigid: Routledge.
- Kaivel, A. (2019). *Keskkondliku jätkusuutlikkuse rakendamise sündmuste korraldamisel Eestis*. Lõputöö: Tartu Ülikooli Pärnu kolledž.
- Kantar. (2014). *IOC research: Sochi 2014*. Chambourcy, France: Kantar Media. Retrieved from http://www.olympic.org/Documents/Games_Sochi_2014/Research-directive-Kantar.pdf
- Keskkonnaministerium. (2005). Eesti säästva arengu riiklik strateegia „Säästev Eesti 21“. Loetud aadressil <https://www.riigikantselei.ee/et/saastev-areng>
- Leiper, N. (1990). Tourist attraction systems. *Annals of Tourism Research*, 17 (3), 367–384. [https://doi.org/10.1016/0160-7383\(90\)90004-B](https://doi.org/10.1016/0160-7383(90)90004-B)

- Leung, H. (2019). E.U. Sets Standard With Ban on Single-Use Plastics by 2021. *Time*. Retrieved from <https://time.com/5560105/european-union-plastic-ban/>
- Littlefield, A. (2020). The Event Industry Is Springing to Action to Fight COVID-19. *Convene*. Retrieved from <https://convene.com/catalyst/events-industry-covid-19-coronavirus-response/>
- Löf, R.M. (2018). Ecological sustainability. Roots: University of Gävle. Retrieved from <https://www.hig.se/Ext/En/University-of-Gavle/About-the-University/Environmental-Work/What-is-sustainable-development-at-HiG/Ecological-sustainability.html>
- MacKay, K.J., & Van Winkle, C.M. (2008). Self-serving bias in visitors' perception of the impacts of tourism. *Journal of Leisure Research*, 40 (1), lk 69–89. <https://doi.org/10.1080/00222216.2008.11950133>
- Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium. (2013). Eesti riiklik turismiaengukava 2014–2020. Loetud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/3191/1201/3015/lisa.pdf>
- Matheson, V. A. (2006b). Is smaller better? A comment on “Comparative Economic Impact Analyses” by Michael Mondello and Patrick Rishe. *Economic Development Quarterly*, 20, lk 192–195.
- Müller, M. (2015). The Mega-Event Syndrome: Why So Much Goes Wrong in Mega-Event Planning and What to Do About It. *Journal of the American Planning Association*, 81 (1). <https://doi.org/10.1080/01944363.2015.1038292>
- Nhat, T.T. (2017). The Role of the Special Event in Destination Marketing. *Journal of Global Business and Social Entrepreneurship*, 3 (9), lk 62. Vietnam: The University of Danang.
- Oktoberfest. (2019). Very pleased: A quality Oktoberfest for the whole family. *Oktoberfest*. Retrieved from <https://www.oktoberfest.de/en/magazine/oktoberfest-news/2019/the-official-oktoberfest-review-2019>
- O'Rourke, S., Irwin, D., Straker, J. (2011). Dancing to sustainable tunes: an exploration of music festivals and sustainable practices in Aotearoa. *Annals of Leisure Research*, 14(4), lk 342. <https://doi.org/10.1080/11745398.2011.639383>

- PETA. (n.d.). Meat and the Environment. *PETA*. Retrieved from <https://www.peta.org/issues/animals-used-for-food/meat-environment/>
- Poore, J. & Nemecek, T. (2018). Reducing food's environmental impacts through producers and consumers. *Science* 360 (6392), 987–992.
- Raj, R., Rashid, T., Walters, P. (2017). *Events Management: principles and practice*, 3. London: SAGE.
- Reynolds, M., & Weiss, S. (2020). How coronavirus started and what happens next, explained. *Wired*. Retrieved from <https://www.wired.co.uk/article/china-coronavirus>
- Ritchie, J.R.B. (1984). Assessing the Impact of Hallmark Events: Conceptual and Research Issues. *Journal of Travel Research*, 23 (1), lk 2–11.
- Robertson, M. (2017). *Sustainability Principles and Practice*, 2. Routledge: London.
- Robinson, J. (2004). Squaring the Circle? Some Thoughts on the Idea of Sustainable Development. *Ecological Economics*, 48, lk 369–384.
- Saint Louis City Recycles. (n.d.). Why Recycle at Events. *Saint Louis City Recycles*. Retrieved from <https://stlcityrecycles.com/community-programs/at-special-events/why-recycle-at-events/>
- Schiermeier, Q. (2019). Eat less meat: UN climate-change report calls for change to human diet. *Nature*. Retrieved from <https://www.nature.com/articles/d41586-019-02409-7>
- Seaman, B. (2004). The supply constraint problem in economic impact analysis: An arts/sports disparity. *Lasting Effects: Assessing the Future of Economic Impact Analysis of the Arts Conference*, Tarrytown, NY
- Strawerry. (s.a.). Strawerry kõrs. *Strawerry koduleht*. Loetud aadressil <https://strawerry.com/joogikorrest/>
- Tanguay, M. (2019). Comparing Different Types of Disposable Cutlery. *EBP Supply Solutions*. Retrieved from <https://www.ebpsupply.com/blog/comparing-different-types-disposable-cutlery>
- Topsiring. (s.a.). Külastajale. *Topsiringi koduleht*. Loetud aadressil <http://www.topsiring.ee/>
- Townsend, M. (2016). Farewell, Glastonbury's plastic portable toilets: organic loos offer sweet relief. *The Guardian*. Retrieved from <https://www.theguardian.com/music/2016/jun/18/glastonbury-new-organic-toilets>

- UC Rent. (s.a.). Korraldajale. *UC Rent koduleht*. Loetud aadressil <https://www.urent.ee/korraldajale>
- Vegware. (s.a.). Straws. *Vegware koduleht*. Loetud aadressil <https://www.vegware.com/uk/catalogue/straws/>
- Vinni, R. (2018). Saarlased lähevad pillirooga plastiku vastu. *Saarte Hää*. Loetud aadressil <https://arhiiv.saartehaal.ee/2018/07/25/saarlased-lahevad-pillirooga-plastiku-vastu/>
- Väike Jalajalg. (s.a.). Koolituskeskuse ruumide rentimine. *Väike Jalajalg koduleht*. Loetud aadressil <https://vaikejalajalg.ee/koolituskeskus/ruumide-rentimine/>
- Watt, D.C. (2001). *Event Management in Leisure and Tourism*. Harlow: Pearson Education.
- World Commission on Environment and Development. (1987). *Our Common Future*. Oxford: Oxford University Press.
- 2 Silla Klubi. (s.a.). Kahe Silla jooks muudab oluliselt liikluskorraldust ja toob tasuta ühistranspordi. *2 Silla Klubi*. Loetud aadressil <https://www.2silda.ee/kahe-silla-jooks-muudab-liikluskorraldust-3/?fbclid=IwAR3CZieWPwkfmLZpOavOXhEtqsyqwADdAgZR704O47iC86r7QAum1PwU2tY>

Lisa 1. Uuringu ankeet

Lugupeetud vastaja!

Käesoleva uuringu eesmärk on uurida, milliseid loodust säästvaid lahendusi kasutatakse Eestis toimuvatel üritustel ning Teie arvamust nende kasutamise osas. Uuringu tulemusena koostatakse ülevaade kasutatavatest lahendustest ja esitatakse sündmuste korraldajatele soovitusi.

Küsitlusele vastates jääte anonüümseks ning saadud andmeid kasutatakse üldistatud kujul. Küsimusi on 14 ning vastamisele kulub 5–10 minutit.

Küsimustele saab vastata 16. märtsini. Uuring viiakse läbi lõputöö „Ökoloogiliselt jätkusuutliku sündmuse arendamine Eesti näitel” raames.

Küsimuste korral võtke palun ühendust e-kirja aadressil cristelraik@windowslive.com.

Ette tänades

Cristel Raik

I osa „ Osalejate arvamus ürituste loodussõbralikkusest”

1. Kui sageli olete viimase kahe aasta jooksul osalenud Eestis toimuvatel üritustel?

Mitte ühtegi korda

1–3 korda

4–6 korda

7–10 korda

Rohkem kui 10 korda

Muu:

2. Kui oluline on Teie jaoks järgnevate lahenduste olemasolu üritustel?

Lisa 1. järg

	Ei ole oluline	Pigem ei ole oluline	Pigem on oluline	On oluline	Ei oska öelda
Ühekordsed nõud					
Korduvkasutatavad nõud					
Plastikust joogikõrred					
Komposteeritavad joogikõrred					
Paberist piletid					
E-pletid					
Sorteerimisele vastavad prügikastid					
Taimetoit					

3. Mil määral nõustute järgnevate väidetega?

	Ei nõustu	Pigem ei nõustu	Pigem nõustun	Nõustun	Ei oska öelda
Mulle on oluline, et üritusel on võimalikult väike negatiivne mõju loodusele.					
Mulle on oluline, et mind teavitatakse viisidest, millega üritusel loodussõbralikkust tagatakse.					
Eesti sündmuskorraldajate teavitustöö seoses ühistranspordi kasutamisega üritustel on piisav.					

Lisa 1. järg

	Ei nõustu	Pigem ei nõustu	Pigem nõustun	Nõustun	Ei oska öelda
Eestis toimuvatel üritustel pakutakse pandisüsteemiga korduvkasutatavaid nõusid piisavalt.					
Eestis toimuvatel üritustel pakutakse piisavalt alternatiive plastikust esemetele.					
Eestis toimuvatel üritustel pakutakse e-pileti kasutamise võimalust piisavalt.					

4. Milliseid loodussõbralikke lahendusi olete varasemalt üritustel näinud? Märkige palun kõik, mis sobivad.

E-piletid

Korduvkasutatavad nõud (sh kõrred, joogi- ja söögianumad)

Komposteeritavad nõud (sh kõrred, joogi- ja söögianumad)

Taimetoit

Oma pudeli kraaniveega täitmise võimalus

Sorteerimiseks mõeldud prügikastid

Kompostkäimlad

Droonide valgusšõu

Tasuta ühistransport

Muu:

II osa „Osalejate kaasamine ürituste loodussõbralikkuse tagamisesse”

5. Mil määral nõustute järgnevate väidetega?

Lisa 1. järg

	Ei nõustu	Pigem ei nõustu	Pigem nõustun	Nõustun	Ei oska öelda
Soovin üritusel täita oma kaasavõetud veepudelit kraaniveega.					
Soovin üritusel kasutada joomise jaoks plastikust kõrre asemel loodussõbralikku alternatiivi (nt. paberist).					
Mulle sobib vaadata üritusel ilutulestiku asemel droonide valgusšõud.					
Olen valmis üritusel maksuma korduvkasutatava joogitopsi eest pandiraha, mille hiljem tagasi saab.					
Olen valmis üritusel maksuma korduvkasutatavate söögiriistade- ja anuma eest pandiraha, mille hiljem tagasi saab.					
Olen valmis üritusele tulema ühistranspordiga.					
Olen nõus üritusel kasutama kompostkäimlat.					
Olen nõus üritusel iseseisvalt sorteerima oma prügi vastavasse konteinerisse.					

6. Millistesse loodust säästvatesse tegevustesse sooviksite veel sündmustel panustada?

7. Mitu eurot olete nõus maksuma üritusel korduvkasutatava joogitopsi eest pandiraha?

Lisa 1. järg

Kuni 0,50 €

0,51–1 €

1,01–1,50 €

1,51–2 €

2,01–2,50 €

Üle 2,50 €

Ei soovi kasutada korduvkasutatavat joogitopsi

Muu:

8. Mitu eurot olete nõus üritusel maksma pandiraha korduvkasutatava söögianuma ning söögiriistade eest kokku?

Kuni 1 €

1,01–2 €

2,01–3 €

3,01–4 €

4,01–5 €

Üle 5 €

Ei soovi kasutada korduvkasutatavaid söögiriistu- ja anumad

Muu:

9. Kas olete nõus, et üritusel jäätmete sorteerimise mänguliseks muutmine (nt. auhindade andmine) tõstaks Teie motivatsiooni seoses sorteerimisega?

Jah

Pigem jah

Pigem ei

Ei

Ei oska öelda

Lisa 1. järg

10. Kas korraldajad kaasavad osalejaid ürituse loodussõbralikkuse tagamisesse piisavalt?

Jah

Pigem jah

Pigem ei

Ei

Ei oska öelda

11. Kui vastasite eelmisele küsimusele jaatavalt, siis palun täpsustage, kuidas väljendub osalejate kaasamine üritustel?

III osa „Demograafilised andmed”

12. Teie sugu?

Naine

Mees

Muu:

13. Teie vanus aastates?

Kuni 18

19-29

30-39

40-49

50-59

60-69

70-79

79+

14. Millisest Eesti maakonnast olete pärit?

Harjumaa

Lisa 1. järg

Tartumaa

Pärnumaa

Viljandimaa

Ida-Virumaa

Lääne-Virumaa

Järvamaa

Võrumaa

Raplamaa

Hiiumaa

Saaremaa

Läänemaa

Valgamaa

Jõgevamaa

Põlvamaa

Täna vastamast!

SUMMARY

DEVELOPING AN ECOLOGICALLY SUSTAINABLE EVENT: THE EXAMPLE OF ESTONIA

Cristel Raik

Tourism can have positive and negative impacts on a destination. For instance, it can increase economical benefits for the community but also create air pollution due to the overuse of different transportation vehicles. Event tourism specifically can alleviate the yearly low season of destinations. Today, ecological sustainability is a global challenge because the Earth's population is rising but natural resources are being polluted and used up. In light of sustainable development's rise in priorities, the European Union issued a regulation in which it is stated that every member country must ban single use plastic items, which can be substituted by environmentally friendly alternatives on the market. One example of the banned items includes single use plastic cutlery and dishes, which are being thoroughly used in the events industry.

Previously mentioned topics gave rise to the following question: How to ensure the ecological sustainability of events? The Estonian government released a strategy called „Sustainable Estonia 2021”, which includes different sustainable goals of Estonia. The aim of this thesis was to create and present recommendations, which are based on the event goers' opinions on ecological sustainability of events, to the planners of Estonian events. The research question went as following: What are the opinions and involvement of event goers regarding the ecological sustainability of Estonian events?

There are different types of events, which can be defined by their objectives, target groups, themes etc. Events are an important part of the tourism industry. Event tourism can create jobs but also increase the crime rate of a destination. Planners are the ones trying to prevent and solve different problems that might occur before, during and/or

after an event. The event management team has to generate the idea, set the goal and budget, monitor all happenings etc. The planning processes of events differ by size because there are different aspects to planning a mega-event and a community event. One subject that planners need to consider is what kind and how much ecological impact is generated by the event. Sustainable development has been defined by the WHO as development that can fulfill the needs of the present without compromising the needs of future generations. Ecological sustainability however focuses more precisely on the wellbeing of ecosystems. Nature friendly solutions for events include compostable and reusable items, recycling trash, water bottle filling stations etc. Planners need to cooperate with partners and event goers to ensure the ecological sustainability of the event.

The aim of this research was to find out what are the opinions and involvement of event goers regarding the process of ensuring the ecological sustainability of Estonian events. The data was collected by using an online survey method. In total there were 14 questions, which touched upon different topics ranging from customers' opinions on the situation of ecological sustainability of the Estonian event industry to nature friendly actions in which customers would like to participate in. The survey began on the 2nd of March and concluded on the 16th of March. In total there were 358 event goers that submitted their answers. The data was analyzed using mostly quantitative content analysis, a few questions were analyzed using qualitative content analysis.

The analysis revealed that most of the respondents are environmentally aware and wish to see different nature friendly solutions being used at Estonian events. It is important for them that events implement the strategies of using compostable and reusable cutlery and dishes, electronic tickets, recycling trash bins, composting toilets etc. The respondents mostly agreed to pay for the rent of reusable dishes and cutlery, come to the event with public transport, refill their own water bottles etc. Many people even said that there is no need for the selling or giving of straws at all, whether or not they are made from plastic or from paper. Respondents said that it is important to them that the event generates as little negative impact on nature as possible. Most of them also mentioned that Estonian event planners do not include event goers into the ecological

sustainability ensurement process enough. The respondents wish that there was more information available regarding the ecologically sustainable practises being implemented by event planners at the event.

Based on the results of the research, the author formulated recommendations for Estonian event planners. Mostly it was recommended that they replace the environmentally harmful event solutions with environmentally friendly ones. For example, it was said that they should replace paper tickets with electronic ones, fireworks with a drone or laser light show, single use cutlery and dishes with reusable and/or compostable ones. Different service and product providers were brought out as recommendations on where and what to buy when it comes to nature friendly solutions for events. One suggestion included that the event planners cooperate with local authorities on providing free transportation during the event. It was emphasized that event planners focus on the amount and spread of information. It is also important that they notify event goers of the ecologically sustainable solutions being used at the event and how event goers can participate personally.

The results concluded that the event goers of this research are prioritizing nature and the wellbeing of its ecosystems. They care about the practises being implemented and their role in the ensurement of the ecological sustainability of an event. It was suggested to the event planners that they make the changes necessary to be able to cooperate with the event goers. The purpose of working together on providing mentioned solutions is to benefit the surrounding ecosystems. The aim of this research was completed.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Cristel Raik,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose “Ökoloogiliselt jätkusuutliku sündmuse arendamine Eesti näitel”, mille juhendaja on Tatjana Koor, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Cristel Raik

20.05.2020